

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ผู้ศึกษาค้นคว้าได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาค้นคว้าเรื่อง ปัญหา ในการดำเนินงาน ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ในสถานศึกษา ระดับช่วงชั้นที่ 3-4 ตาม ทัศนนะของครูที่ปรึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา กำแพงเพชร เขต 1 เพื่อกำหนดกรอบ แนวคิดซึ่งผู้ศึกษาค้นคว้าขอนำเสนอเป็นลำดับดังนี้

1. ความสำคัญของครู
 - 1.1 บทบาทหน้าที่และคุณลักษณะของครู
 - 1.2 บทบาทหน้าที่และคุณลักษณะของครูที่ปรึกษา
2. งานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน
 - 2.1 ความหมายและความสำคัญของงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน
 - 2.2 มาตรฐานคุณภาพระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษา
 - 2.3 วัตถุประสงค์ของงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน
 - 2.4 คุณค่าและประโยชน์ของงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน
 - 2.5 ปัจจัย ที่สำคัญที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพของการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน
 - 2.6 แนวทางการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน
 - 2.7 องค์ประกอบกระบวนการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน จำแนกองค์ประกอบออกเป็น 5 ด้าน
 - 2.7.1 การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล
 - 2.7.2 การคัดกรองนักเรียน
 - 2.7.3 การส่งเสริมนักเรียน
 - 2.7.4 การป้องกันและแก้ไขปัญหา นักเรียน
 - 2.7.5 การส่งต่อ
 - 2.8 งานดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียนลานกระบือวิทยา
 - 2.8.1 ภาพแสดงกระบวนการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนลานกระบือวิทยา

2.8.2 บทบาทหน้าที่ ของครูที่ปรึกษาในการดูแลช่วยเหลือนักเรียน โรงเรียนลานกระบือวิทยา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากำแพงเพชร เขต 1

2.8.3 บทบาทหน้าที่ ของครูประจำวิชาในการดูแลช่วยเหลือนักเรียน โรงเรียนลานกระบือวิทยา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากำแพงเพชร เขต 1

2.8.4 แนวปฏิบัติการส่งต่อในการดูแลช่วยเหลือนักเรียนโรงเรียนลานกระบือวิทยาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากำแพงเพชร เขต 1

3. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ความสำคัญของครู

บทบาทหน้าที่และคุณลักษณะของครู

การประกาศใช้พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติพ.ศ. 2542 เป็นจุดเปลี่ยนของการศึกษาไทย อย่างยิ่งกระบวนการของการศึกษาเปลี่ยนไป ครูมีความสำคัญและมีบทบาท ต่างไปจากเดิมมากครูต้องปรับตัวต้องพัฒนาความก้าวหน้าของตัวเองเพื่อพัฒนาให้ผู้เรียนมีคุณภาพที่ดีเป็นกำลังในการพัฒนาประเทศ ดังนั้นครูจำเป็นต้องมีความรู้ ความเข้าใจผู้เรียนดีพอ (สุจริต เพียรชอบ ,ม.ป.ป. ไม่มีเลขวหน้า อังอิงใน จันทพร หอมจันทร์ และคณะ, 2546, หน้า 10) ได้กล่าว ไว้ว่า ครูมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาประเทศ ครูต้องเข้าใจและยอมรับแผนปฏิบัติการต่าง ๆ ซึ่งบทบาทครูในการพัฒนาประเทศคือ

1. พัฒนานักเรียนให้เป็นผู้มีสติปัญญาสูงขึ้น มีความรอบรู้ในด้านต่าง ๆ ในการสอนนั้นนอกจากเนื้อหาในหลักสูตร และแบบเรียนแล้วครูควรจัดเนื้อหาอื่น ๆ ที่น่าสนใจมาประกอบการสอนด้วย เพื่อช่วยให้นักเรียนมีความรู้กว้างขวางมากขึ้นและเข้าใจในวิชาที่เรียนอย่างลึกซึ้งวิธีการสอนควรเป็นผู้ชี้แนะมากกว่าที่จะลงมือกระทำกิจกรรมเองหมดทุกอย่าง ควรให้นักเรียนมีโอกาสค้นคว้าด้วยตนเอง จะเป็นงานกลุ่มหรืองานบุคคลก็ได้ นักเรียนจะได้เป็นผู้ใฝ่รู้ใฝ่เรียน มีทักษะในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเองอีกด้วย

2. พยายามปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ให้เกิดขึ้นกับนักเรียนเช่น การตรงต่อเวลา ความรับผิดชอบ ความมานะ อดทน ดังนั้น กิจกรรมการเรียนการสอน ทุกกิจกรรมควรสอดแทรกในเรื่องคุณธรรมเหล่านี้เพื่อปลูกฝังลักษณะนิสัยต่าง ๆ ดังกล่าวให้เกิดขึ้นกับผู้เรียน

3. การปลูกฝังค่านิยมที่ถูกต้อง ให้กับผู้เรียนในขณะที่ ดำเนินกิจกรรมการเรียนการสอน ครูควรถือโอกาสปลูกฝังค่านิยมที่ถูกต้องให้กับนักเรียนด้วย บางครั้งอาจแทรกอยู่ในบทเรียนครูไม่ควรมองข้าม เหตุการณ์ที่เกิดขึ้น ในชีวิตประจำวัน ที่อยู่รอบตัวนักเรียน ครูควรนำเหตุการณ์

เหล่านี้มาเป็นเครื่องมือในการปลูกฝังค่านิยมที่ถูกต้องให้กับนักเรียน และควรให้นักเรียนอภิปรายร่วมกัน

4. สร้างสถานการณ์ที่เอื้อให้นักเรียน ได้รู้จักคิดอย่างมีเหตุมีผล ในขณะที่ทำการสอน ครูควรเปิดโอกาสให้นักเรียน ได้ซักถามหรือได้แสดงความคิดเห็น ครูควรสร้างสถานการณ์ยั่วให้นักเรียน ได้คิดและได้แสดงเหตุผลตลอดเวลา เพื่อให้นักเรียนได้เกิดทักษะในการแสดงความคิดเห็น อย่างมีประสิทธิภาพ

5. การปลูกฝังความเป็นนักประชาธิปไตยให้แก่เด็กนักเรียนซึ่งเป็นสิ่งที่สำคัญยิ่งในการพัฒนาประเทศที่ใช้ระบบการปกครองแบบประชาธิปไตย ซึ่งอาจทำได้ดังต่อไปนี้

5.1 ด้านการเรียนการสอน ครูไม่ควรทำตนเป็นผู้เผด็จการ ในชั้นเรียน ควรให้นักเรียนมีส่วนร่วม ในกิจกรรมการเรียนการสอนมากที่สุด โดยใช้วิธีการสอนอย่างหลากหลาย อีกทั้งยังต้องมอบหมายให้นักเรียนได้มีโอกาสศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองเพื่อให้เกิดการเรียนรู้

5.2 การเลือกหัวหน้า หรือกรรมการชั้นเรียน นักเรียนควรมีโอกาสผลัดเปลี่ยนกันเป็นหัวหน้าหรือกรรมการชั้นเรียน เพื่อทำหน้าที่รับผิดชอบ กิจกรรมการปลูกฝังประชาธิปไตย อาจทำได้ตั้งแต่การรับเลือกตั้ง การแถลงนโยบาย การโฆษณาหาเสียง ซึ่งเป็นการวางพื้นฐาน ให้นักเรียนได้เข้าใจในระบบประชาธิปไตยที่นักเรียนต้องประสบหรือนำไปใช้เองในอนาคตได้

5.3 การจัดสถานนักเรียนขึ้นในชั้นเรียน ครูควรฝึกนักเรียนในการอยู่ร่วมกันอย่างมีระบบระเบียบเป็นสมาชิกที่ดีของสังคมและทำประโยชน์แก่ส่วนรวมบ้าง

5.4 จัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร อาจจะเป็นกิจกรรมทางวิชาการ กิจกรรมทางด้านกีฬา กิจกรรมการบำเพ็ญประโยชน์ หรือกิจกรรมอื่นใด ก็ได้ที่กิจกรรมนั้นเป็นการส่งเสริมความเป็นอยู่ในระบอบประชาธิปไตยได้อย่างดี เพราะจะมีการเลือกตั้งประธาน และคณะกรรมการ นักเรียนที่เป็นสมาชิกจะได้ร่วมกิจกรรม มีความคิดริเริ่ม ในการดำเนินงาน มีโอกาสรับผิดชอบ และตัดสินใจ ในกิจกรรมต่าง ๆ ที่ได้ทำขึ้น

6. การปลูกฝังทางด้านอาชีพ เพื่อให้นักเรียนมีทักษะและทัศนคติที่ดีต่ออาชีพนั้น ๆ คือได้พยายามสอดแทรกความรู้ ความคิดทางด้านวิชาชีพเข้าไปในบทเรียน อีกทั้งยังสามารถลงมือปฏิบัติจริงได้ด้วย เพื่อให้นักเรียนมีทักษะและเกิดความรู้มีทัศนคติที่ดีต่ออาชีพต่าง ๆ

7. บทบาทในการปลูกฝังวัฒนธรรม เป็นบทบาทที่สำคัญอีกบทบาทหนึ่งของครู ก็คือการถ่ายทอดวัฒนธรรม การพัฒนาคนและพัฒนาเศรษฐกิจจะก้าวหน้า ไปตามลำพังมิได้วิถีการดำเนินชีวิตต้องดำเนินควบคู่กันไป ให้เข้ากับสภาพการณ์และสิ่งแวดล้อม ที่เปลี่ยนแปลงไป จึงจะสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างผาสุก ในขณะที่ครูได้ดำเนินการพัฒนานักเรียน ในด้านต่าง ๆ ครูถือ

โอกาสปลูกฝัง ถ่ายทอดวัฒนธรรมไปด้วย รวมทั้งการรับวัฒนธรรมอื่น ๆ เข้ามาในระบบชีวิต และสามารถปรับปรุงเปลี่ยนแปลงให้เข้ากับสภาพชีวิตของคนไทยได้อย่างเหมาะสม

8. การให้ความรู้แก่ประชาชน ในท้องถิ่น นอกจากการเรียนการสอน ในชั้นเรียนตามปกติ ครูยังมีโอกาส ในการจัดการศึกษา ให้กับประชาชน ในท้องถิ่นอีกด้วย อาจจัดได้ในทางตรงและทางอ้อม ซึ่งอาจจะจัดเป็นสายสามัญ หรือสายอาชีพก็ได้ อาจจัดในระยะเวลาสั้น ๆ ซึ่งผู้เรียนสามารถนำไปประกอบอาชีพหรือเป็นการหารายได้พิเศษสามารถนำความรู้ที่ได้ไปปฏิบัติงานที่บ้านได้

9. บทบาทในการ พัฒนาสังคมครู เมื่อเข้าไปอยู่ในชุมชนใดก็ตาม ต้องพยายาม หาทางพัฒนาชุมชนนั้น ให้ดีขึ้นด้วย ต้องศึกษาในด้านต่าง ๆ ของชุมชนนั้น ให้เข้าใจ อย่างถ่องแท้ ทั้งเรื่องของประวัติ ความเป็นมา ประเพณี ความเชื่อ เศรษฐกิจ การสาธารณสุข เมื่อพบว่า สิ่งใดควรพัฒนาและตนเองพอที่จะมีทางช่วยเหลือ ก็ควรลงมือช่วยเหลือ เพราะโดยปกติแล้ว ครูมักจะเป็นผู้นำการพัฒนาชุมชนในด้านต่าง ๆ แต่ก็ควรปรึกษาผู้นำชุมชนเสียก่อน เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปอย่างราบรื่นปราศจากอุปสรรคหรือความขัดแย้งและหากให้นักเรียนมีส่วนร่วมด้วยนักเรียนก็จะได้ออกสฝึกการบำเพ็ญประโยชน์และพัฒนาชุมชนที่ตนอาศัยอยู่ด้วย

10. บทบาทในการแก้ไขปัญหาในชุมชน ครูต้องศึกษารายละเอียดต่าง ๆ ของปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชน และต้องทำตัวเป็นกลาง ในการติดต่อหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ให้มาดำเนินการช่วยเหลือ

11. บทบาทของครูในการธำรงความมั่นคงในประเทศ การพัฒนาประเทศมีการพัฒนาในด้านต่าง ๆ ในขณะเดียวกัน จากความเจริญทางด้านเทคโนโลยี การสื่อสารคมนาคมและการติดต่อระหว่างประเทศนักเรียน และประชาชนจะได้รับรู้เกี่ยวกับลัทธิ และการเมืองต่าง ๆ ไปด้วยทั้งที่รับรู้แบบรู้ตัวและไม่รู้ตัว บางครั้งอาจเข้าใจผิด หรือหลงผิดไปได้ ครูควรหาโอกาส ที่จะได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นและสร้างความคิดเห็นที่ถูกต้องให้เกิดขึ้นเพื่อเป็นการพัฒนาคนและเป็นการเสริมสร้างความแข็งแกร่งให้กับประเทศไปด้วยในขณะเดียวกัน

12. การให้ความรู้เกี่ยวกับการนำทรัพยากร มาใช้ให้เกิดประโยชน์อย่างคุ้มค่า เนื่องจากประชาชน ได้รับการศึกษาไม่สูงเท่าที่ควร การใช้ทรัพยากร และการสงวนทรัพยากร จึงเกิดปัญหาหลายประการ ครูจึงเป็นบุคคลที่สำคัญที่จะให้ความรู้แก่นักเรียนและประชาชนเกี่ยวกับการใช้และการสงวนทรัพยากรอันเป็นสมบัติล้ำค่าของประเทศ

บทบาทของครูในการพัฒนาประเทศดังกล่าว เป็นบทบาทที่ครูต้องเข้าใจ และยอมรับเป็นแนวทาง ปฏิบัติงาน ในหน้าที่ (ประมวล, 2519, ไม่มีเลขหน้า อ้างอิงใน จันทพร หอมจันทร์ และคณะ, 2546, หน้า 13) ได้แบ่งบทบาทของครูออกเป็น 2 ประเภท ตามตำแหน่งหน้าที่ คือ

1. บทบาทที่ได้จากตำแหน่ง เป็นบทบาทที่ถูกกำหนดควบคู่กับตำแหน่ง ได้แก่ ฐานะของ ตำแหน่งกฎ ระเบียบ ภารกิจหน้าที่ ความรับผิดชอบ สิทธิ และข้อผูกพันที่กำหนด ไว้เป็นปทัสสถานสำหรับผู้ดำรงตำแหน่งนั้น

2. บทบาทที่ถูกกำหนด โดยบุคลิกภาพของบุคคล ได้แก่ ค่านิยม เจตคติประสพการณ์ การศึกษาอบรม ตลอดจนพื้นฐาน ทางวัฒนธรรม และประเพณีที่ผู้ ดำรงถือปฏิบัติ บทบาทที่ถูกกำหนด ควบคู่กับตำแหน่ง และบทบาทที่ ถูกกำหนดโดยบุคลิกภาพ มีความสำคัญ ต่อการปฏิบัติงานของครู โดยเฉพาะบทบาทด้านกิจกรรมการเรียนการสอน (Johnson, n.d.unpaged อ้างอิงใน จันทพร หอมจันทร์ และคณะ, 2546, หน้า 14) ได้กล่าว ถึงบทบาทของครูต่อกิจกรรมการเรียนการสอน สรุปได้ดังนี้

1. บทบาทเป็นผู้นำ คือ ครูต้องศึกษาว่านักเรียนคนไหน เก่ง-อ่อนอะไร อย่างไร จึงจะสามารถนำนักเรียนไปในทางที่ถูกต้องได้

2. บทบาทเป็นที่ปรึกษา คือ ครูต้องรู้จักเด็กดีที่สุด และมีทัศนคติที่ดีต่อปัญหาและให้กำลังใจแก่เด็ก

3. บทบาทเป็นผู้เชี่ยวชาญในการสอน คือครูต้องเป็นผู้มีมนุษยสัมพันธ์อันดีกับเพื่อนครู และผู้ปกครอง ครูต้องสร้างบรรยากาศที่ดีในการเรียนการสอน

4. บทบาทเป็นมิตรใช้คำสุภาพแก่เด็ก ให้ความช่วยเหลือแก่เด็กที่มีปัญหา และให้กำลังใจแก่เด็ก

5. บทบาทในการวางจุดมุ่งหมาย คือ ช่วยเหลือเด็กและผู้ปกครองในการตั้งจุดมุ่งหมายในการเรียนได้ ช่วยวางแผนและสร้างบรรยากาศ ให้เกิดความกระตือรือร้นในการเรียน

6. บทบาทในการวัดผล คือ ครูต้องทำการวัดผลงานของนักเรียน ส่งเสริมให้นักเรียนบันทึกความก้าวหน้าในด้านต่าง ๆ ของตน

7. บทบาทกระตุ้นให้นักเรียนรู้จักปรับตนให้เข้ากับสังคม คือ ครูต้องใช้แหล่งชุมชนเป็นแหล่งเรียนรู้ของนักเรียน และกระตุ้นให้นักเรียน ได้แสดงความคิดเห็นความเป็นไปของสังคมและเลือกแต่สิ่งที่ดีงาม

จะเห็นได้ว่าครูมีบทบาทสำคัญให้เกิดการพัฒนาเปลี่ยนแปลงขึ้นในตัวนักเรียนและชุมชน ครูต้องมีความรู้ และความเข้าใจนักเรียน เข้าใจพัฒนาการของนักเรียน และชุมชนสิ่งแวดล้อมของนักเรียนให้ดีพอ เพื่อนำมาพิจารณาในการจัดทำหลักสูตรเพื่อการเรียนรู้ของนักเรียน (อ้าง บั้วศรี, 2513, หน้า 514 อ้างอิงใน จันทพร หอมจันทร์ และคณะ, 2546, หน้า 15) กล่าวว่า “ผลการเรียนการสอนจะดีหรือไม่ย่อมเกิดจากครู ถ้าครูดี สอนดี คุณภาพการเรียนการสอนก็ย่อมต้องดีด้วย”

จากคำกล่าวนี้ แสดงให้เห็นว่า การเรียนของนักเรียนจะสำเร็จหรือไม่ มีคุณภาพมากน้อยเพียงไร ขึ้นอยู่กับครูผู้สอน บทบาทดังกล่าวข้างต้น และคุณลักษณะที่ดีเพื่อส่งเสริมบทบาทในการพัฒนาผู้เรียนให้ครบทุกด้าน จากการศึกษางานวิจัย ที่เกี่ยวกับลักษณะของครูที่ดี (ดิเรก พรสีมา และคณะ, 2513, หน้า 35-38 อ้างอิงใน จันทพร หอมจันทร์ และคณะ, 2546, หน้า 22) พบว่า

ด้านคุณลักษณะ

1. มีความรักและศรัทธาในวิชาที่พละ และพร้อมที่จะพัฒนาริชาชีพของตนอยู่เสมอ
 2. ประพฤติตนเป็นแบบอย่างแก่ผู้เรียน ทั้งด้านศีลธรรม วัฒนธรรม กิจนิสัย สุขนิสัยและอุปนิสัยตลอดจนมีความเป็นประชาธิปไตย
 3. ใฝ่รู้และพัฒนาตนเองอยู่เสมอ
 4. มีความเมตตาแก่ศิษย์ และเห็นความสำคัญของศิษย์
 5. มีสุขภาพสมบูรณ์
 6. มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ทางวิชาการ และสามารถใช้กระบวนการคิดวิเคราะห์เพื่อแก้ปัญหาต่าง ๆ ได้
 7. บทบาทในการพัฒนาชุมชนและสามารถเป็นผู้นำชุมชนได้
 8. สามารถใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัยเพื่อเป็นเครื่องมือในการพัฒนาตนเอง
 9. สามารถพัฒนาตนเองให้เป็นครูแบบใหม่ในระบบสากลได้
 - 9.1 เป็นครูที่เน้นความหลากหลายเพื่อตอบสนองของผู้เรียนเป็นหลัก แนะนำผู้เรียนให้สามารถพัฒนาตนเองได้เต็มศักยภาพและสร้างสรรค์
 - 9.2 รู้วิทยาการด้านคอมพิวเตอร์และเทคโนโลยีสารสนเทศมากขึ้น
 - 9.3 เป็นครูที่ต้องไปหานักเรียนมากขึ้น เข้าเยี่ยมชุมชนมากขึ้น
- ดังนั้นลักษณะของครูไทยที่พึงประสงค์สรุปได้ว่า ควรมีลักษณะสำคัญ 3 ประการ คือ
1. มีความรู้ดี ได้แก่ คุณสมบัติส่วนตัวเกี่ยวกับความรู้ความสามารถทางด้านวิชาการที่จะสอน ตลอดจนเป็นผู้ที่มีสติปัญญาเฉลียวฉลาด เชื่อมมั่นในตนเองมีความคิดสร้างสรรค์รู้จักแสวงหาความรู้ใหม่ และที่สำคัญอีกประการหนึ่งของคุณครูคือการสอนดี สอนสนุก ทำเรื่องยากให้เป็นง่ายได้ และมีความสามารถคุมชั้นเรียนให้อยู่ในระเบียบวินัยเป็นต้น
 2. มีบุคลิกภาพดี ได้แก่ รูปร่างท่าทางดี แต่งกายสะอาดเรียบร้อย พุดจาไพเราะนุ่มนวล น้ำเสียงชัดเจนนุ่มนวล น้ำเสียงชัดเจน มีลักษณะเป็นผู้นำ มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี มีอัธยาศัยไมตรีกับทุกคน

3. มีคุณธรรมจริยธรรม ได้แก่ ประพฤติดี เว้นจากอบายมุขทั้งปวง กระทำแต่สิ่งที่ดี ๆ ที่สุจริตทั้งกาย วาจา และต้องมีคุณธรรม จริยธรรมประจำใจคือ ซื่อสัตย์ เสียสละ มีเมตตากรุณา ยุติธรรมและมานะอดทน เป็นต้น

จากคุณลักษณะ ความสำคัญ และบทบาทหน้าที่ ของครูในการพัฒนาผู้เรียน ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และการปฏิรูปวิชาชีพครูที่มุ่งให้ครูได้พัฒนาตนเอง พัฒนางานให้ได้ตามเกณฑ์มาตรฐานวิชาชีพซึ่งจะมีคณะกรรมการมาตรฐานวิชาชีพที่จัดตั้งขึ้นตามพระราชบัญญัติจัดตั้งสภาครู และบุคลากรทางการศึกษาที่จัดตั้งขึ้น ให้สอดคล้องกับบทบัญญัติมาตรา 53 ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ ตรวจสอบเป็นครั้งคราว ทำให้มีความเชื่อมั่นว่าการพัฒนาจะส่งผลถึงการพัฒนาผู้เรียนอย่างมีประสิทธิภาพ (ธีรศักดิ์ อัครบวร, 2513, หน้า 53-54 อ้างอิงใน จันทพร หอมจันทร์ และคณะ, 2546, หน้า 25) ดังกล่าวต่อไป

บทบาทหน้าที่ของครูที่ปรึกษา

การคำนึงถึง บทบาทของครูที่ปรึกษา มีผลต่อการ ปฏิบัติหน้าที่ อย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อพัฒนาผู้เรียน(วิไล ตั้งจิตสมคิด, 2539, หน้า 304-305 อ้างอิงใน จันทพร หอมจันทร์ และคณะ, 2546, หน้า 28) กล่าวว่า ครูที่ทำหน้าที่ เป็นครูที่ปรึกษาต้องตระหนักถึงความเจริญทางสังคมของนักเรียน ที่เกี่ยวกับความร่วมมือระหว่างชุมชนกับนักเรียนโดยการ

1. ศึกษาปัญหาที่เป็นอยู่ของนักเรียน
2. ศึกษาพิจารณาชุมชนในฐานะที่เป็นแหล่งสำคัญของการขยายการเรียนรู้
3. เรียนรู้เกี่ยวกับนักเรียนให้มากที่สุดในส่วนที่เกี่ยวกับวัฒนธรรมและวิถีชีวิต
4. ประเมินผลนักเรียนจากสภาพที่เป็นอยู่
5. พัฒนานักเรียนให้เจริญอกงามตามทิศทางของตนเองตามศักยภาพ
6. ทำให้ผู้ปกครองเข้าใจจุดหมายอันแท้จริงของการศึกษา
7. วางแผนพิจารณาแก้ไขปรับปรุงปัญหาทางด้านสังคม เศรษฐกิจและปัญหาอื่น ๆ ที่เกิดกับนักเรียน
8. จัดหลักสูตรที่หลากหลาย เรียนรายบุคคลหรือได้เรียนเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมทางวัฒนธรรมเพื่อให้นักเรียนเข้าใจสังคม
9. วางแผนจัดกิจกรรมการเรียนเป็นกลุ่ม เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ร่วมระหว่างบุคคลและระหว่างกลุ่มเพื่อให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ร่วมกัน
10. เปิดโอกาสให้นักเรียนได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นและร่วมมือซึ่งกันและกัน

11. ให้นักเรียนเข้าใจในความแตกต่างระหว่างบุคคล เพื่อสร้างความเข้าใจอันดีต่อกัน
ร่วมมือรักใคร่กันมีเอกภาพในสังคม
12. ครูมีระเบียบระดมของนักเรียนเป็นรายบุคคล เพื่อศึกษาข้อมูลนักเรียนรายบุคคลใน
เรื่องการเรียน และพฤติกรรมทั้งในและนอกโรงเรียน
13. ให้นักเรียนรู้จักและเข้าใจในการใช้ภาษาและยอมรับในความแตกต่างของภาษาที่ใช้
ในการสื่อสารซึ่งกันและกัน
14. พัฒนานักเรียนในด้านการสื่อสาร ความร่วมมือทั้งในด้านการพูด การอ่าน เขียน ฟัง
ให้รู้จักการแสดงออก ความต้องการและความสนใจของตนให้ชัดเจน

ปัจจุบัน นอกจากบทบาทของครูที่ปรึกษา ซึ่งเป็นผู้ใกล้ชิดกับผู้เรียน และเป็นบุคลากรหลัก
และสำคัญที่สุดในการดูแลช่วยเหลือนักเรียนครูที่ปรึกษาคควรมีบทบาทหลักดังต่อไปนี้(กรมวิชาการ,
2544, หน้า 3-5)

1. ศึกษาข้อมูลนักเรียนรายบุคคล จัดทำข้อมูลเป็นระบบและเป็นปัจจุบัน
2. คัดกรองนักเรียนจำแนกตามกลุ่มนักเรียนปกติ กลุ่มเสี่ยง กลุ่มมีปัญหา
3. ดูแลช่วยเหลือนักเรียน ทั้งรายบุคคลและรายกลุ่ม
4. จัดกิจกรรม/โครงการส่งเสริมพัฒนาผู้เรียนให้เกิดทักษะทางสังคมและเหมาะสมกับ
พัฒนาการตามวัย
5. ติดตามผลการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง
6. ประสานกับผู้ปกครอง ชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อขอความร่วมมือในการจัด
กิจกรรมส่งเสริมพัฒนา ป้องกันและแก้ไขปัญหานักเรียน
7. มีส่วนร่วมในการประเมินผล/ปรับปรุงแก้ไขการปฏิบัติงานการดำเนินงานระบบดูแล
ช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษา

จะเห็นได้ว่าบทบาทหน้าที่ของครูที่ปรึกษาได้กำหนดไว้โดยเฉพาะ แม้จะแตกต่างกันใน
รายละเอียดแต่โดยหลักการ และจุดมุ่งหมายจะเป็นไปในทิศทางเดียวกันคือให้ครูที่ปรึกษาคอยให้
คำแนะนำ คำปรึกษาและช่วยเหลือนักเรียนในการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ที่อาจจะเกิดขึ้นกับนักเรียน
ทุก ๆ ด้าน ซึ่งสามารถมองเห็นอย่างชัดเจนว่า บทบาทหน้าที่ของครูที่ปรึกษานั้นมีมากมาย และ
กว้างขวางหากครูสามารถทุ่มเทและเสียสละในการปฏิบัติข้างต้นได้อย่างเต็มที่ปัญหาของนักเรียน
ซึ่งเป็นกำลังของชาติก็จะลดลง

งานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน

ความหมายและความสำคัญของงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน

(กรมสุขภาพจิต, 2543, หน้า 15) ได้ให้ความหมาย ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ว่าเป็นกระบวนการดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างเป็นขั้นตอน พร้อมทั้งมีวิธีการและเครื่องมือการทำงานชัดเจน โดยมีครูที่ปรึกษาเป็นบุคลากรหลักในการดำเนินการ โดยมีการประสานความร่วมมืออย่างใกล้ชิดกับครูที่เกี่ยวข้องและบุคลากรภายนอก รวมทั้งการสนับสนุนส่งเสริมจากสถานศึกษา นอกจากนี้ยังรวมถึงการส่งเสริม การป้องกันและแก้ไขปัญหา โดยมีวิธีการ และมีเครื่องมือสำหรับครูที่ปรึกษา และบุคลากรที่เกี่ยวข้อง เพื่อใช้ในการดำเนินงานพัฒนานักเรียน ให้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์และปลอดภัยจากสิ่งเสพติด โดยมีแนวคิดหลักในการดำเนินงานดังนี้

1. มนุษย์ทุกคนมีศักยภาพการเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ตลอดชีวิต เพียงแต่ใช้เวลาและวิธีที่แตกต่างกัน ดังนั้นการยึดนักเรียนเป็นสำคัญ ในการพัฒนาเพื่อดูแลช่วยเหลือ ทั้งด้านป้องกัน แก้ไขปัญหาหรือการส่งเสริมจึงเป็นสิ่งจำเป็นที่พัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพ

2. ความสำเร็จของงาน ต้องอาศัยการมีส่วนร่วม ทั้งร่วมใจ ร่วมคิด ร่วมทำของทุกคนที่เกี่ยวข้อง ไม่ว่าจะเป็นบุคลากรทุกระดับในสถานศึกษา ผู้ปกครองและชุมชน

(กรมสามัญศึกษา, 2544, หน้า 1-27) ได้กล่าวถึงระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนว่า เป็นกระบวนการ ดำเนินงานดูแลช่วยเหลือนักเรียน อย่างมีขั้นตอน มีวิธีการและเครื่องมือการทำงานที่ชัดเจน โดยมีครูที่ปรึกษาเป็นบุคลากรหลักในการดำเนินงาน มีการประสานความร่วมมืออย่างใกล้ชิดกับครูที่เกี่ยวข้องหรือบุคลากรภายนอก รวมทั้งการสนับสนุน ส่งเสริมจากสถานศึกษา

(กระทรวงศึกษาธิการ, 2546, หน้า 5) กล่าวว่า การดูแลช่วยเหลือนักเรียน คือ การส่งเสริม พัฒนา ป้องกัน และการแก้ไขปัญหา ให้แก่นักเรียน เพื่อให้ นักเรียน มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ มีภูมิคุ้มกันทางจิตใจที่เข้มแข็งมีคุณภาพชีวิตที่ดีมีทักษะในการดำรงชีวิตและรอดพ้นจากวิกฤตทั้งปวง

(เพิ่ม กรรณิการ์ และคณะ, 2546, หน้า 29) ได้กล่าวถึง ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ว่าเป็นกระบวนการดำเนินงานดูแลช่วยเหลือนักเรียน อย่างมีขั้นตอน พร้อมด้วยวิธีการ และเครื่องมือการทำงานที่ชัดเจน โดยมีครูที่ปรึกษาเป็นบุคลากรหลักในการดำเนินงานดังกล่าวและมีการประสาน ความร่วมมือ อย่างใกล้ชิด กับครูที่เกี่ยวข้อง และบุคลากรภายนอก รวมทั้งการสนับสนุน ส่งเสริมจากสถานศึกษา เป็นการดูแลนักเรียนทั้งระบบ กล่าวคือ มีการส่งเสริม การป้องกัน และแก้ไขปัญหาจากครูที่ปรึกษา และผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย เพื่อพัฒนานักเรียน ให้มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตรงตามความต้องการของสังคม

(กระทรวงศึกษาธิการ, 2547, หน้า 4) กล่าวว่า ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน เป็นกระบวนการดำเนินงานดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างเป็นระบบมีขั้นตอน มีครูที่ปรึกษาเป็นบุคลากรหลักในการดำเนินงาน โดยมีส่วนร่วมของบุคลากรหลักทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา อันได้แก่ คณะกรรมการสถานศึกษา ผู้ปกครอง ชุมชน ผู้บริหาร และครูทุกคน มีวิธีการเครื่องมือที่ชัดเจน มีมาตรฐานคุณภาพ และมีหลักฐานที่ตรวจสอบได้ ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน จึงเป็นระบบที่มีมาตรฐาน สามารถดำเนินการเพื่อประกันคุณภาพได้

มาตรฐานคุณภาพระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษา

(กระทรวงศึกษาธิการ, 2546, หน้า 50-55) ได้กล่าวว่ามาตรฐานในการประเมินคุณภาพระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน โดยแบ่งออกเป็น 3 ด้าน ดังนี้

1. ด้านผลผลิต

ขอบข่าย คุณลักษณะของผู้เรียน

มาตรฐานที่ 1.1 มีสุขภาพกายและสุขภาพจิตที่ดี สามารถปรับตัวให้เข้ากับสังคมและสิ่งแวดล้อมได้อย่างเหมาะสม และมีตัวชี้วัด คือ

ตัวชี้วัดที่ 1.1.1 มีน้ำหนักส่วนสูงตามเกณฑ์มาตรฐาน

ตัวชี้วัดที่ 1.1.2 มีความฉลาดทางอารมณ์

ตัวชี้วัดที่ 1.1.3 ไม่เสพสิ่งเสพติดและสิ่งมอมเมา รวมทั้งไม่แสวงหาผลประโยชน์โดยมิชอบ

ชอบ

มาตรฐานที่ 1.2 สามารถเรียนได้ตามศักยภาพและมีเจตคติที่ดีต่อการเรียนรู้และการทำงานและมีตัวชี้วัด คือ

ตัวชี้วัดที่ 1.2.1 รู้ความถนัด ความสามารถ ความสนใจ จุดเด่น จุดด้อยของตนเอง พร้อมที่ปรับปรุงพัฒนาตนเองอยู่เสมอ

ตัวชี้วัดที่ 1.2.2 มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนผ่านเกณฑ์การประเมินตามหลักสูตรทุกรายวิชา

ตัวชี้วัดที่ 1.2.3 มีกระบวนการทำงานที่มีประสิทธิภาพและได้ผลงานที่มีคุณภาพ

มาตรฐานที่ 1.3 มีความเป็นอยู่ทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมที่เหมาะสมกับตนเองและมีตัวชี้วัด คือ

ตัวชี้วัดที่ 1.3.1 มีวัสดุอุปกรณ์ในการศึกษาเล่าเรียนเพียงพอ

ตัวชี้วัดที่ 1.3.2 มีความสามารถพึ่งตนเองด้านเศรษฐกิจ

ตัวชี้วัดที่ 1.3.3 สามารถหลีกเลี่ยงและป้องกันตนเองให้พ้นภัยจากบุคคลและสังคม

มาตรฐานที่ 1.4 สามารถเรียนรู้และดำเนินชีวิตอย่างปลอดภัยจากสภาพแวดล้อมที่เป็นอันตรายทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา และมีจิตสำนึกในการดูแลช่วยเหลือผู้อื่น และมีตัวชี้วัด คือ

ตัวชี้วัดที่ 1.4.1 มีความรู้และทักษะในการดูแลตนเองและผู้อื่นให้ปลอดภัย

ตัวชี้วัดที่ 1.4.2 มีกระบวนการทำงานที่สร้างความปลอดภัยให้กับตนเองและผู้อื่น

ตัวชี้วัดที่ 1.4.3 สามารถหลีกเลี่ยงและป้องกันตนเองให้ปลอดภัยจากสภาพแวดล้อมที่เป็นอันตรายทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา

2. ด้านกระบวนการ

ขอบข่าย การบริหารและการจัดการ การพัฒนาครูที่ปรึกษาและบุคลากรที่เกี่ยวข้อง

มาตรฐานที่ 2.1 มีการบริหารและการจัดการดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างเป็นระบบ และมีตัวชี้วัด คือ

ตัวชี้วัดที่ 2.1.1 จัดทำแผนการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างชัดเจน และปฏิบัติตามแผนที่กำหนด

ตัวชี้วัดที่ 2.1.2 กำหนดนโยบายและจัดทำแผนกลยุทธ์ในการป้องกันแก้ไขปัญหาและส่งเสริมศักยภาพของผู้เรียนอย่างหลากหลาย

ตัวชี้วัดที่ 2.1.3 ,มีกระบวนการดำเนินงานและมีการจัดกิจกรรมป้องกันแก้ไขปัญหา และส่งเสริมศักยภาพนักเรียนที่หลากหลาย

ตัวชี้วัดที่ 2.1.4 ,มีนิเทศ ติดตาม และการประเมินผลเพื่อทบทวนอย่างเป็นระบบ ต่อเนื่อง

ตัวชี้วัดที่ 2.1.5 จัดทำรายงานประเมินผลไปปรับปรุงและเผยแพร่

ขอบข่าย การพัฒนาครูที่ปรึกษาและบุคลากรที่เกี่ยวข้อง

มาตรฐานที่ 2.2 มีการพัฒนาครูที่ปรึกษาและบุคลากรที่เกี่ยวข้องให้มีความรู้ความเข้าใจ มีเจตคติที่ดีและมีทักษะความเป็นครูที่ปรึกษาเพื่อให้สามารถปฏิบัติงานในหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ และมีตัวชี้วัด คือ

ตัวชี้วัดที่ 2.2.1 มีแผนพัฒนาครูที่ปรึกษาและบุคลากรที่เกี่ยวข้องได้รับการพัฒนาความรู้ ความสามารถ คุณธรรม จริยธรรม และคุณลักษณะอันพึงประสงค์และดำเนินการตามแผน

ตัวชี้วัดที่ 2.2.2 มีการพัฒนาครูให้มีทักษะในการสังเกต การฟัง การสัมภาษณ์และมีทักษะในการให้คำปรึกษาเบื้องต้น

ตัวชี้วัดที่ 2.2.3 นิเทศ ติดตามและการประเมินผลและสร้างขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานแก่ครูที่ปรึกษาและบุคลากรที่เกี่ยวข้อง

ขอบข่าย การมีส่วนร่วมของครูที่ปรึกษาและบุคลากรที่เกี่ยวข้อง

มาตรฐานที่ 2.3 ครูที่ปรึกษา ผู้ปกครองและผู้ที่เกี่ยวข้อง มีการประสานสัมพันธ์กันอย่างต่อเนื่อง และมีตัวชี้วัด คือ

ตัวชี้วัดที่ 2.3.1 มีการติดต่อประสานสัมพันธ์ระหว่างครูที่ปรึกษาและบุคลากรที่เกี่ยวข้อง

ขอบข่าย กระบวนการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

มาตรฐานที่ 2.4 มีกระบวนการดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างมีประสิทธิภาพ และมีตัวชี้วัด คือ

ตัวชี้วัดที่ 2.4.1 มีการศึกษานักเรียนเป็นรายบุคคล และมีการคัดกรอง นักเรียนกลุ่มพิเศษ กลุ่มปกติ และกลุ่มเสี่ยง/ มีปัญหา

ตัวชี้วัดที่ 2.4.2 มีการช่วยเหลือนักเรียนและให้คำปรึกษาเบื้องต้นนักเรียน

ตัวชี้วัดที่ 2.4.3 มีการติดต่อสื่อสารกับผู้เกี่ยวข้องในโรงเรียนและผู้ปกครอง

ตัวชี้วัดที่ 2.4.4 มีการประสานสัมพันธ์ระหว่างสถานศึกษา ชุมชน และผู้เชี่ยวชาญในสาขาต่าง ๆ ในการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในรูปแบบสหวิชาชีพ

ตัวชี้วัดที่ 2.4.5 มีการจัดกิจกรรมโฮมรูมหรือกิจกรรมแนะแนว

ตัวชี้วัดที่ 2.4.6 มีการจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อความเป็นอยู่ที่เหมาะสมทั้งด้านสุขภาพจิต เศรษฐกิจและบรรยากาศการเรียนรู้

ตัวชี้วัดที่ 2.4.7 มีการจัดสภาพแวดล้อม จัดกิจกรรมและอุปกรณ์การเรียนการสอน ที่เอื้อต่อความปลอดภัยของนักเรียน

ตัวชี้วัดที่ 2.4.8 มีการจัดกฎเกณฑ์ ระเบียบปฏิบัติในเรื่องระบบการประเมิน นักเรียนกลุ่มเสี่ยง มีปัญหา ด้านความปลอดภัยและการคุ้มครอง

ตัวชี้วัดที่ 2.4.9 มีการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนเหมาะสมกับความถนัด ความสนใจ ความสามารถ พัฒนาการ ตลอดจนข้อจำกัดด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจของผู้เรียน

3. ด้านปัจจัย

ขอบข่าย ฝ่ายบริหาร

มาตรฐานที่ 3.1 มีความสามารถในการบริหารและจัดการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน และมีตัวชี้วัด คือ

ตัวชี้วัดที่	3.1.1	ให้ความสำคัญและเป็นผู้ดำเนินการขับเคลื่อนและผดุงระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน
ตัวชี้วัดที่	3.1.2	สามารถประสานสัมพันธ์และสร้างความเข้มแข็งให้เครือข่าย
ตัวชี้วัดที่	3.1.3	สามารถนิเทศ ติดตามและประเมินผลเพื่อการทบทวนมีความรู้ ความเข้าใจ

ขอบข่าย ครูที่ปรึกษา

มาตรฐานที่ 3.2 ครูที่ปรึกษามีความรู้ ความเข้าใจมีทัศนคติที่ดีในบทบาทหน้าที่การดูแลช่วยเหลือนักเรียน และมีตัวชี้วัด คือ

ตัวชี้วัดที่	3.2.1	มีความรู้ ความเข้าใจในภาระงานดูแลช่วยเหลือนักเรียน
ตัวชี้วัดที่	3.2.2	มีเจตคติที่ดีในการเป็นครูที่ปรึกษา มีความรัก ความเอื้ออาทรและเข้าใจธรรมชาติของผู้เรียน
ตัวชี้วัดที่	3.2.3	มีความรับผิดชอบ มีการปฏิบัติที่แสดงถึงการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล

มาตรฐานที่ 3.3 ครูที่ปรึกษามีคุณธรรม จริยธรรมและมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ และมีตัวชี้วัด คือ

ตัวชี้วัดที่	3.3.1	มีการปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีด้านเป็นผู้มี คุณธรรม จริยธรรม
ตัวชี้วัดที่	3.3.2	มีความรับผิดชอบ ยุติธรรมและมีวิจาร์ณญาณในการรักษาความลับของนักเรียน
ตัวชี้วัดที่	3.3.3	เป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้พัฒนาตนเองด้านองค์ความรู้ทางจิตวิทยา การแนะแนวและการให้คำปรึกษา

ขอบข่าย ผู้ปกครอง คณะกรรมการสถานศึกษา ชุมชน บุคลากรและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

มาตรฐานที่ 3.4 ให้ความร่วมมือกับสถานศึกษาในการเอาใจใส่ดูแลช่วยเหลือนักเรียนรอบด้านและมีตัวชี้วัด คือ

ตัวชี้วัดที่	3.4.1	มีการติดต่อสื่อสารและให้ความร่วมมือกับโรงเรียน ในการจัดกิจกรรมดูแลช่วยเหลือนักเรียน

ตัวชี้วัดที่ 3.4.2 มีการสร้างเครือข่ายในการดูแลช่วยเหลือนักเรียน พิทักษ์และคุ้มครองสิทธิของนักเรียน

ขอบข่าย สถานที่ สิ่งอำนวยความสะดวกในการปฏิบัติงาน และข้อมูลสารสนเทศ
มาตรฐานที่ 3.5 มีสถานที่ สภาพแวดล้อม อุปกรณ์เสริมการเรียน การจัดกิจกรรมทางการศึกษาที่มีคุณภาพและพอเพียง โดยคำนึงถึงความปลอดภัยของนักเรียน รวมทั้งมีระบบข้อมูลสารสนเทศที่มีคุณภาพ และมีตัวชี้วัด คือ

ตัวชี้วัดที่ 3.5.1 มีศูนย์สารสนเทศที่มีข้อมูลสารสนเทศที่จำเป็นในทุกด้านอย่างเพียงพอ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ข้อมูลนักเรียนเป็นรายบุคคล มีระบบการจัดเก็บข้อมูลที่เป็นมาตรฐานสำหรับผู้ที่เกี่ยวข้องสามารถนำมาใช้ร่วมกัน

ตัวชี้วัดที่ 3.5.2 มีคู่มือ อุปกรณ์ เครื่องมือ สื่อต่าง ๆ ที่ทันสมัยรอบด้าน สำหรับครูที่ปรึกษา และบุคลากรที่เกี่ยวข้องใช้ในการดูแลช่วยเหลือนักเรียน โดยมีสถานที่จัดเก็บที่ง่ายต่อการนำมาใช้

ตัวชี้วัดที่ 3.5.3 มีอาคารเรียน อาคารประกอบ บริเวณโรงเรียน ระบบสาธารณูปโภคที่ปลอดภัยและได้มาตรฐาน

วัตถุประสงค์ของงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

(กระทรวงศึกษาธิการ, 2546, หน้า 5) ได้กล่าวถึง วัตถุประสงค์ของงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ไว้ดังนี้

1. เพื่อให้การดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ
2. เพื่อให้สถานศึกษา กรรมการสถานศึกษา ผู้ปกครอง ชุมชน องค์กร และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องมีการทำงานร่วมกัน โดยผ่านกระบวนการทำงานที่ชัดเจน มีร่องรอย มีหลักฐานการปฏิบัติงานสามารถตรวจสอบและประเมินผลได้

(กระทรวงศึกษาธิการ, 2547, หน้า 5) ได้กล่าวถึงวัตถุประสงค์ของงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนไว้ดังนี้

1. เพื่อให้สถานศึกษามีระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนโดยมีกระบวนการ วิธีการและเครื่องมือที่มีคุณภาพ และมีมาตรฐาน สามารถตรวจสอบได้
2. เพื่อส่งเสริมให้ครูที่ปรึกษา/ครูประจำชั้น/บุคลากรในสถานศึกษา/ผู้ปกครอง/ชุมชน หน่วยงานและองค์กรภายนอกมีส่วนร่วมในการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

3. เพื่อให้นักเรียนได้รับการดูแลช่วยเหลือนักเรียนและส่งเสริมพัฒนาเต็มศักยภาพ เป็นคนที่สมบูรณ์ทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ สังคมและสติปัญญา

คุณค่าและประโยชน์ของงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

(กระทรวงศึกษาธิการ, 2546, หน้า 5) ได้กล่าวถึงคุณค่าและประโยชน์ของงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน นักเรียนไว้ดังนี้

1. นักเรียนได้รับการดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างทั่วถึงและตรงตามสภาพปัญหา
2. สัมพันธภาพระหว่างครู นักเรียนเป็นไปด้วยดีและอบอุ่น
3. นักเรียนรู้จักตนเอง ควบคุมตนเองได้ มีการพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ (EQ) ซึ่งเป็นรากฐานในการพัฒนาความเก่ง (IQ)คุณธรรมจริยธรรม (MQ)และมุ่งมั่นที่จะเอาชนะอุปสรรค(AQ)
4. นักเรียนเรียนรู้อย่างมีความสุขและได้รับการส่งเสริมพัฒนาเต็มศักยภาพ โดยรอบด้าน
5. ผู้ที่เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมในการพัฒนาคุณภาพนักเรียนอย่างเข้มแข็ง จริงจังด้วยความเอื้ออาทร

(กระทรวงศึกษาธิการ, 2547, หน้า 8) ได้กล่าวถึงคุณค่าและประโยชน์ของงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน นักเรียนไว้ดังนี้

1. ผลประโยชน์ระดับชาติ
 - 1.1 นักเรียนมีคุณภาพดี มีปัญญาและมีความสุข
 - 1.2 มีการเชื่อมโยงข้อมูลของเยาวชนทุกระดับ
 - 1.3 ลดปัญหาที่ส่งผลกระทบต่อเด็กและเยาวชน ลดค่าใช้จ่ายของหน่วยงานต่างๆ
 - 1.4 ประชาชนมีคุณภาพเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศชาติ
2. ผลประโยชน์ระดับเขตพื้นที่การศึกษา
 - 2.1 พัฒนานวัตกรรมในการพัฒนานักเรียน
 - 2.2 พัฒนาองค์ความรู้เกี่ยวกับการทำงาน การนิเทศติดตามประเมินผลและการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน
 - 2.3 มีระบบสารสนเทศทั้งข้อมูลระดับบุคคล และระดับสถานศึกษาเพื่อพัฒนางานต่อไป
3. ผลประโยชน์ระดับสถานศึกษา
 - 3.1 มีผลการดำเนินการตามมาตรฐานการศึกษา
 - 3.2 ได้รับการยอมรับ การสนับสนุนและความร่วมมือจากชุมชน บุคลากรและองค์กรที่เกี่ยวข้อง

- 3.3 มีการพัฒนาสังคมแห่งการเรียนรู้และเอื้ออาทร
4. ผลประโยชน์ระดับผู้บริหาร
 - 4.1 รู้ศักยภาพของครูในการขับเคลื่อนให้เกิดการปฏิรูปการเรียนรู้
 - 4.2 ได้ข้อมูลพื้นฐานของนักเรียน เพื่อนำมาใช้ในการดำเนินแนวทางในการพัฒนา
นักเรียน หลักสูตรและคุณภาพในการจัดการศึกษา
 - 4.3 มีรูปแบบกระบวนการพัฒนาเชิงระบบภายใต้การมีส่วนร่วม
5. ผลประโยชน์ระดับครู
 - 5.1 ตระหนักและเห็นความสำคัญในการดูแลช่วยเหลือนักเรียน
 - 5.2 มีเจตคติที่ดีต่อนักเรียน
 - 5.3 มีผลงานสอดคล้องกับมาตรฐานการประเมินคุณภาพการศึกษา
 - 5.4 มีความรักและศรัทธาในวิชาชีพครู
6. ผลประโยชน์ระดับนักเรียน
 - 6.1 ได้รับการดูแลและพัฒนาสุขภาพกาย สุขภาพจิตและสภาพแวดล้อมทางสังคม
อย่างทั่วถึง
 - 6.2 ได้รับการส่งเสริม พัฒนา ปกป้อง แก้ไขปัญหา ทั้งทางด้านการเรียนรู้ และความสามารถพิเศษ
 - 6.3 ได้รู้จักตนเอง สามารถปรับตัว มีทักษะทางสังคมและสามารถดำรงชีวิตอยู่ใน
สังคมได้อย่างมีความสุข
 - 6.4 มีทักษะชีวิตและมีสัมพันธภาพที่ดีกับครูและผู้ปกครอง
7. ผลประโยชน์ระดับผู้ปกครองและชุมชน
 - 7.1 ตระหนักในการมีส่วนร่วมกับสถานศึกษา
 - 7.2 เข้าใจถึงวิธีการอบรมสั่งสอนบุตรหลาน
 - 7.3 เป็นตัวอย่างที่ดีแก่บุตรหลานและบุคคลในชุมชน
 - 7.4 มีความสัมพันธ์ภาพที่ดีกับบุตรหลาน เป็นครอบครัวที่เข้มแข็ง

ปัจจัยที่สำคัญที่มีผลกระทบต่อประสิทธิภาพของการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือ นักเรียน

(กระทรวงศึกษาธิการ, 2546, หน้า 5) ได้กล่าวถึงการดำเนินกิจกรรมระบบการดูแลช่วยเหลือ
นักเรียนมีปัจจัย กลยุทธ์ที่สำคัญที่จะส่งผลต่อประสิทธิภาพของการดำเนินงานระบบการดูแล
ช่วยเหลือนักเรียน ไว้ดังนี้

1. ทีมนำและทีมประสาน ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา คณะกรรมการสถานศึกษา รองผู้อำนวยการสถานศึกษาทุกฝ่าย รวมทั้งหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ หัวหน้างานต่าง ๆ ให้ตระหนักถึงความสำคัญ ของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน และให้การสนับสนุนการดำเนินงานหรือกิจกรรมตามความเหมาะสมอย่างสม่ำเสมอ

2. ครูทุกคนและผู้ที่เกี่ยวข้องจำเป็นต้องมีความตระหนักในความสำคัญของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนและมีทัศนคติที่ดีต่อนักเรียน มีความสุขที่จะทำหน้าที่พัฒนานักเรียนในทุกๆด้าน

3. คณะกรรมการ และคณะทำงานทุกคน มีการประสานงานกันอย่างใกล้ชิด และมีการประชุม ปรึกษาหารือ ในการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน อย่างสม่ำเสมอ ตามที่กำหนด

4. ครูที่ปรึกษา เป็นบุคลากรหลักสำคัญในการดำเนินงาน โดยต้องได้รับความร่วมมือจากครูทุกคนในสถานศึกษา รวมทั้งได้รับการสนับสนุนในด้านต่างๆ จากสถานศึกษาในการดำเนินการระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างเต็มศักยภาพ

5. การอบรมให้ความรู้ และทักษะรวมทั้งเผยแพร่ความรู้ข้อมูลแก่ ครูที่ปรึกษา ผู้ปกครอง คณะกรรมการสถานศึกษา และผู้ที่เกี่ยวข้องในเรื่องของการเอื้อประโยชน์ต่อการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่ง โดยเฉพาะในเรื่องของจิตวิทยาการแนะแนว และการให้คำปรึกษาเบื้องต้นและแนวทางแก้ไขปัญหาต่างๆ ของนักเรียนซึ่งสถานศึกษาควรดำเนินการอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ

6. ผู้ปกครองและภาคีเครือข่าย ร่วมกันพัฒนา ในทุกส่วนของสังคม มีความมุ่งมั่นในการดำเนินการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

(กระทรวงศึกษาธิการ, 2547, หน้า 9 -12) ได้กล่าวกลยุทธ์ ความสำเร็จในระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน 4 ขั้นตอน ดังนี้

1. การบริหารเชิงระบบ เป็นการวางแผน (Plan) การดำเนินงาน (Do) การตรวจสอบ / ประเมินผล (Check) และการปรับปรุงพัฒนา (Action)

2. การทำงานเป็นทีม ซึ่งประกอบด้วย

2.1 ทีมนำ ได้แก่ คณะผู้บริหารสถานศึกษา คณะกรรมการสถานศึกษา ซึ่งเป็นผู้วิเคราะห์จุดอ่อน จุดแข็ง การจัดทำแผนกลยุทธ์ ควบคุม กำกับ ติดตามและสนับสนุน การเสริมสร้างพลังร่วม (Empowerment) เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

2.2 ทีมประสาน เป็นทีมหลักในการสนับสนุนประสานงาน ให้เกิดการสร้างระบบคุณภาพมากขึ้น ทีมประสาน จะเป็นผู้ได้ขึ้นอยู่กับการพัฒนาระบบว่ามีจุดเน้นที่ระบบใด เช่น

ทีมประสานของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนหัวหน้าทีม คือรองผู้บริหารสถานศึกษาที่ได้รับมอบหมาย

2.3 ทีมทำ เป็นทีมที่สมาชิกรับผิดชอบการทำงานโดยตรง เช่นระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน คือ ทีมระดับชั้นของครูที่ปรึกษา มีบทบาทหน้าที่ในการพัฒนากิจกรรมต่างๆให้มีคุณภาพ

3. การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ จะทำให้ทราบจุดอ่อน จุดแข็ง ในการดำเนินการของตน เพื่อให้แนวทางที่จะพัฒนา ให้มีคุณภาพสูง จึงต้องมีการแลกเปลี่ยนข้อมูล ทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา

4. การนิเทศ ติดตามและการประเมินผล เป็นกระบวนการสำคัญ ในการพัฒนางานช่วยเหลือส่งเสริม สนับสนุนและให้ข้อมูลย้อนกลับเพื่อนำไปใช้ปรับปรุงงานต่อไป

แนวทางการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของสถานศึกษา

แนวทางการดำเนินงาน ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของสถานศึกษา มีแนวทางการดำเนินงานที่ประกอบด้วยกิจกรรมต่าง ๆ และนำไปปฏิบัติ อย่างต่อเนื่อง ซึ่งมีความสำคัญต่อประสิทธิภาพของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน มีรายละเอียดการดำเนินงาน ดังนี้

1. ขั้นตอนเตรียมการและวางแผนดำเนินงาน

กิจกรรมที่ 1 แต่งตั้งคณะกรรมการ

วัตถุประสงค์

1. เพื่อได้คณะกรรมการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของสถานศึกษา
2. เพื่อให้ผู้รับผิดชอบการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

วิธีการดำเนินงาน ผู้บริหารและคณะผู้รับผิดชอบระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ดำเนินแต่งตั้งคณะกรรมการ ดังนี้

1. ประชุมหารือเพื่อกำหนดโครงสร้างบุคลากรในระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของสถานศึกษา
2. แต่งตั้งคณะกรรมการอำนวยการ (ทีมนำ) คณะกรรมการประสานงาน (ทีมประสาน) และคณะกรรมการดำเนินงาน (ทีมทำ)
3. กำหนดบทบาท หน้าที่ ของคณะกรรมการอำนวยการ คณะกรรมการประสานงาน และคณะกรรมการดำเนินงานในการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

กิจกรรมที่ 2 วิเคราะห์ สภาพความพร้อมพื้นฐานของสถานศึกษาและทำแผนปฏิบัติงาน **วัตถุประสงค์**

1. เพื่อให้ทราบสภาพพื้นฐานของสถานศึกษา ที่เกี่ยวข้องกับ ระบบการดูแลช่วยเหลือ
นักเรียน
2. เพื่อให้เป็นข้อมูลสำหรับวางแผนการดำเนินงาน
3. เพื่อให้ได้แผนปฏิบัติงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของสถานศึกษา

วิธีการดำเนินงาน คณะกรรมการอำนวยการ (ทีมนำ) และ/หรือ คณะกรรมการ
ประสานงาน (ทีมประสาน) ดำเนินการ ดังนี้

1. วิเคราะห์สภาพพื้นฐานของสถานศึกษา โดยใช้แบบประเมินหรือแบบสำรวจงานระบบ
การดูแลช่วยเหลือนักเรียน หรือแบบสอบถาม ความพร้อมพื้นฐานของสถานศึกษา ที่สถานศึกษา
จัดทำขึ้นเอง เพื่อศึกษาจุดอ่อน จุดแข็ง ในด้านต่าง ๆ ของสถานศึกษา เกี่ยวกับการดำเนินงาน
ตามระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน
2. วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้ เพื่อใช้เป็น แนวทางในการจัดทำโครงการ แผนปฏิบัติงานระบบ
การดูแลช่วยเหลือนักเรียนของสถานศึกษา และการจัดกิจกรรมหรือโครงการเพื่อสนับสนุนให้ระบบ
การดูแลช่วยเหลือนักเรียนเกิดประสิทธิภาพมากขึ้น

2. ขั้นปฏิบัติตามแผน

กิจกรรมที่ 3 สร้างความตระหนักและความเข้าใจกับบุคลากร

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้บุคลากรทุกคน ในสถานศึกษาตระหนักถึงความสำคัญ และเห็นคุณค่าของ
ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน โดยมีครูที่ปรึกษา เป็นบุคลากรหลักในการดูแลช่วยเหลือนักเรียน
2. เพื่อให้บุคลากรทุกคนในสถานศึกษา มีความเข้าใจบทบาทภาระหน้าที่ของการดูแล
ช่วยเหลือนักเรียน
3. เพื่อให้บุคลากรทุกคน ในสถานศึกษา เข้าใจขั้นตอน วิธีการดำเนินงาน และมีการ
ประสานความร่วมมือผู้ที่เกี่ยวข้องในสถานศึกษาในการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

กิจกรรมที่ 4 ขั้นตอน การดำเนินระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้ครู ได้ดำเนินการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ตามระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน
ที่กำหนดไว้
2. เพื่อให้นักเรียน ได้รับการดูแลช่วยเหลือจากครูที่ปรึกษาอย่างทั่วถึง และตรงตาม
สภาพปัญหาของนักเรียน

วิธีการดำเนินงาน คณะกรรมการอำนวยการ (ที่มนำ) และ/หรือ คณะกรรมการ
ประสานงาน

1. ครูที่ปรึกษาดำเนินการดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนมี
สาระสำคัญ ดังนี้
 - 1.1 การรู้จักนักเรียนรายบุคคล ซึ่งอย่างน้อยต้องครอบคลุม ด้านความสามารถ
ด้านสุขภาพ และด้านครอบครัว
 - 1.2 การคัดกรองนักเรียน โดยแบ่งกลุ่มนักเรียน ออกเป็น 3 กลุ่ม คือ กลุ่มปกติ กลุ่ม
เสี่ยงและกลุ่มมีปัญหา
 - 1.3 การส่งเสริมนักเรียนทุกคน ที่อยู่ในระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ด้วยการจัด
กิจกรรมการส่งเสริมในด้านต่างๆ
 - 1.4 การป้องกันและแก้ไขปัญหาในกลุ่มเสี่ยงและกลุ่มมีปัญหา
 - 1.5 การส่งต่อ
2. บันทึกหลักฐานการปฏิบัติงานและควรบันทึกทุกชั้นตอน
3. สรุปผลการปฏิบัติงาน รายงานหัวหน้าระดับชั้น
3. **ขั้นกำกับ ติดตาม ประเมิน และรายงาน**
กิจกรรมที่ 5 ประเมินเพื่อทบทวน
วัตถุประสงค์
 1. เพื่อทราบผลการดำเนินงาน ปัญหาและอุปสรรคที่มีในแต่ละระดับ และนำข้อมูลไป
ใช้ในการทบทวนและปรับปรุงระหว่างการทำงาน
 2. เพื่อให้ได้รายงานผลการดำเนินการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในแต่ละระดับชั้น เพื่อเป็น
ข้อมูลในการจัดทำสรุปรายงานของสถานศึกษาต่อไป

วิธีการดำเนินงาน

1. คณะกรรมการอำนวยการ แต่งตั้งคณะกรรมการทำหน้าที่ ประเมินคุณภาพระบบ
การดูแลช่วยเหลือนักเรียนและการดำเนินงานของครูในแต่ละระดับชั้น
2. ดำเนินงานการประเมินแต่ละระดับชั้น โดยคณะกรรมการที่ได้รับการแต่งตั้งดำเนิน
การประเมินในแต่ละระดับชั้น
3. นำผลดังกล่าวมาปรับปรุงประสิทธิภาพการดำเนินงานให้ดียิ่งขึ้น
4. ดำเนินการประเมินคุณภาพระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนแต่ละระดับชั้น ภาค
เรียนละ 1 ครั้ง
5. จัดทำผลการประเมินคุณภาพ รายงานผู้บริหารสถานศึกษาต่อไป

กิจกรรมที่ 6 ชั้นประเมินผลเพื่อพัฒนาและสรุปรายงาน

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้ได้รายงานสรุปผลการดำเนินงานการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในแต่ละภาคเรียนและแต่ละปีการศึกษา
2. เพื่อเป็นข้อมูลในการ ปรับปรุง พัฒนาระบบ วิธีการดำเนินงาน ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

วิธีการดำเนินงาน

1. ครูที่ปรึกษา ทำรายงานผลการดำเนินงานเสนอหัวหน้าระดับชั้นทุกสิ้นภาคเรียน
2. คณะกรรมการดำเนินงานแต่ละระดับ จัดทำรายงานการดำเนินงานเสนอ คณะกรรมการประสานงาน
3. คณะกรรมการประสานงาน สรุปวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้มาจากระดับชั้นและจากการประเมินเพื่อทบทวนของแต่ละระดับชั้น มาจัดทำเป็นรายงานในภาพรวมของสถานศึกษา เสนอ คณะกรรมการอำนวยการ

4. คณะกรรมการอำนวยการ ดำเนินการ ดังนี้

4.1 ประชุมพิจารณารายงาน เพื่อปรับปรุงและพัฒนาระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของสถานศึกษาและเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ข้อมูลระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของสถานศึกษาให้ผู้ที่เกี่ยวข้องทราบ

4.2 นิเทศ กำกับ ติดตาม การดำเนินงาน ของคณะกรรมการประสานงาน และ คณะกรรมการดำเนินงานทุกระดับอย่างต่อเนื่อง มีการประชุม ติดตามผลอย่างสม่ำเสมอ อย่างน้อยภาคเรียนละ 2 ครั้ง

จากการศึกษาแนวทางการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของสถานศึกษา สรุปได้ว่าทุกกิจกรรมที่กล่าวมานั้น ผู้บริหารสถานศึกษาต้องสนับสนุน และสร้างขวัญกำลังใจแก่ครู ด้วยวิธีการต่างๆ เช่น การเข้าร่วมประชุมกับคณะครูที่ปรึกษา ในระดับชั้นต่าง ๆ และควรจัดให้ ชั่วโมงของครูว่างตรงกัน เพื่อเป็นการสะดวกในการที่จะปรึกษาหารือ หรือวางแนวทางแก้ไข ในการดำเนินงาน ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ซึ่งจะเห็นได้ว่า ผู้บริหารสถานศึกษา มีความสำคัญอย่างยิ่ง ต่อความสำเร็จในการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

องค์ประกอบของกระบวนการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

การดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน มีครูที่ปรึกษาเป็นบุคลากรหลักในการดำเนินงาน มีภารกิจหลัก ที่เป็นหัวใจของการดำเนินงาน 5 กิจกรรม ดังนี้

1. **การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล** เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงประจักษ์ เพื่อใช้เป็นข้อมูลในการส่งเสริม ป้องกัน แก้ไขปัญหา และเพื่อไม่ให้เกิดการผิดพลาด จึงต้องมีการดำเนินการเก็บข้อมูลพื้นฐานของนักเรียน ดังนี้

1.1 **ความสามารถด้านการเรียน** โดยแบ่งนักเรียนออกเป็นกลุ่ม คือ กลุ่มปกติ กลุ่มเสี่ยงและกลุ่มมีปัญหา กลุ่มที่มีความสามารถพิเศษ/อัจฉริยะ ดังรายละเอียด ดังนี้

1.1.1 **ด้านการเรียน** ข้อมูลพื้นฐานที่ควรทราบ คือ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนแต่ละรายวิชาผลการเรียนเฉลี่ยในแต่ละภาคเรียนผลการสอบวัดความรู้มาตรฐานระดับชาติพฤติกรรมทางการเรียน เช่น การมาเรียน เป็นต้น วิธีการเก็บข้อมูล ได้แก่ การสังเกต การสอบถาม การสัมภาษณ์ เก็บข้อมูลจากระเบียนสะสม เป็นต้น

1.1.2 **ด้านความสามารถพิเศษ/อัจฉริยะ** ข้อมูลพื้นฐานที่ควรทราบ คือ พฤติกรรมที่บ่งชี้ถึงความสามารถพิเศษ ผลงาน / ชิ้นงาน / โครงการ / เอกสาร / หลักฐาน / ร่องรอยที่แสดงถึงพฤติกรรมที่โดดเด่น และอาจใช้แบบสำรวจความสามารถพิเศษ หรือแบบทดสอบอื่นๆ โดยใช้เครื่องมือจากระเบียนสะสม แบบประเมิน พฤติกรรม เด็กอัจฉริยะแบบประเมินพหุปัญญา แฟ้มสะสมงาน หรือแฟ้มข้อมูลนักเรียน ที่สร้างชื่อเสียงให้แก่สถานศึกษา

1.2 **ด้านสุขภาพ** โดยแบ่งออกเป็นด้านร่างกายและจิตใจ พฤติกรรม มีรายละเอียดคือความปกติ ความพิการ หรือความบกพร่องทางด้านร่างกาย เช่น การมองเห็น การได้ยิน การพูด โรคประจำตัว ความสัมพันธ์ระหว่างส่วนสูงกับน้ำหนัก ความสะอาดของร่างกาย โดยศึกษารายละเอียดของข้อมูล จากระเบียนสะสม การสัมภาษณ์ การสอบถาม การสังเกต และการใช้เครื่องมือ หรือจากแบบบันทึกอื่นๆที่เกี่ยวข้อง

1.3 **ด้านครอบครัว** โดยแบ่งออกเป็นด้านเศรษฐกิจ และด้านความคุ้มครองสวัสดิภาพ มีรายละเอียดดังนี้

1.3.1 **ด้านเศรษฐกิจ** ข้อมูลพื้นฐาน ที่ควรทราบ คือ รายได้ของผู้ปกครอง / ภาระหนี้สิน / ความเพียงพอกับรายรับและรายจ่าย / จำนวนเงินที่นักเรียนได้รับและใช้จ่ายในแต่ละวัน / โดยศึกษารายละเอียดข้อมูลได้ จากระเบียนสะสม การสัมภาษณ์ การสอบถามผู้ปกครอง การเยี่ยมบ้านนักเรียน หรือจากแบบบันทึกข้อมูลอื่นๆที่เกี่ยวข้อง

1.3.2 **ด้านความคุ้มครองสวัสดิภาพ** ข้อมูลพื้นฐานที่ควรทราบ คือ ความเหมาะสมของสภาพที่เป็นอยู่ / ความสัมพันธ์ของคนในครอบครัว / การถูกคุกคามล่วงละเมิดทางเพศ โดยศึกษารายละเอียดข้อมูล ได้จากระเบียนสะสม การสังเกต การสัมภาษณ์ การเยี่ยมบ้านนักเรียนหรือจากแบบบันทึกข้อมูลอื่นๆที่เกี่ยวข้อง

1.4 ด้านสารเสพติด ข้อมูลพื้นฐานที่ควรทราบ คือ พฤติกรรมที่แสดงออก/การใช้
 ง่าย/การคบเพื่อน/สถานภาพทางครอบครัว/ผลการตรวจปัสสาวะ/ โดยศึกษารายละเอียดข้อมูลได้
 จากการสังเกต การสัมภาษณ์ การสอบถาม การเยี่ยมบ้านนักเรียน การตรวจสุขภาพหรือจากแบบ
 บันทึกข้อมูลอื่นๆที่เกี่ยวข้อง

1.5 ด้านความปลอดภัย ข้อมูลพื้นฐานที่ควรทราบ คือ สถานภาพทางครอบครัว
 และสิ่งแวดล้อม/ข้อมูลการเดินทางโดยใช้ยานพาหนะ /การจัดสภาพแวดล้อมในสถานศึกษา/ การ
 แต่งกายที่ปลอดภัย โดยศึกษารายละเอียดข้อมูล ได้จากการ ระเบียบสะสม การสังเกต การ
 สัมภาษณ์ การเยี่ยมบ้านหรือจากแบบบันทึกข้อมูลอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง

1.6 ด้านพฤติกรรมทางเพศ พฤติกรรมชู้สาว ข้อมูลพื้นฐานที่ควรทราบ คือ
 บุคลิกภาพในกลุ่มที่มีพฤติกรรมกับเพศเดียวกันและเพศตรงข้าม / พฤติกรรมที่แสดงออก / โดย
 ศึกษารายละเอียดข้อมูลได้ จากการสังเกตจากพฤติกรรม ที่แสดงออกของนักเรียน การสอบ
 ถาม และข้อมูลจากแหล่งต่างๆจากเพื่อนและผู้ปกครอง

1.7 ด้านอื่นๆ ที่มีความสำคัญ ควรอาจพบเพิ่มเติม ซึ่งมีความสำคัญและเกี่ยวข้องกับ
 การดำเนินงานดูแลช่วยเหลือนักเรียน

2. การคัดกรองนักเรียน เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลทั้งหมดที่ได้จากการรู้จักนักเรียนเป็น
 รายบุคคล แล้วนำผลมาจำแนกตามเกณฑ์การคัดกรองของสถานศึกษาที่จัดทำขึ้น เกณฑ์การคัด
 กรองที่จัดทำขึ้นนั้น ต้องได้รับการยอมรับจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องเช่น ครู ตัวแทนนักเรียน ผู้บริหาร
 สถานศึกษา หรือคณะกรรมการสถานศึกษา และควรสอดคล้องกับสภาพความเป็นจริง การคัด
 กรองนักเรียนนั้น จะแบ่งนักเรียนออกเป็น 3 กลุ่ม ดังนี้

2.1 กลุ่มปกติ หมายถึง นักเรียนที่ไม่มีพฤติกรรมที่เป็นปัญหาและส่งผลกระทบต่อ
 การเรียนและการดำเนินชีวิตประจำวันของตนเองและสังคมในทางลบ

2.2 กลุ่มเสี่ยง หมายถึง นักเรียนที่มีพฤติกรรมเบี่ยงเบนไปจากปกติ เช่น เก็บตัว
 แสดงออกเกินขอบเขต การปรับตัวทางเพศไม่เหมาะสม ทดลองสิ่งเสพติด ผลสัมฤทธิ์เปลี่ยนแปลง
 ไปในทางลบ

3. การส่งเสริมนักเรียน เป็นการสนับสนุน ให้นักเรียนทุกคนที่อยู่ในความดูแลของครูที่
 ปรึกษา ให้เป็นบุคคลที่มีคุณภาพ มีความภาคภูมิใจในตนเอง และเป็นการช่วยป้องกันนักเรียนที่อยู่ใน
 ในกลุ่มปกติไม่ให้กลายเป็นเด็กกลุ่มเสี่ยงหรือกลุ่มมีปัญหาและยังเป็นการช่วยเหลือให้นักเรียน
 กลุ่มเสี่ยง และกลุ่มมีปัญหากลับมามีพฤติกรรมที่ดีขึ้น ตามที่สถานศึกษาและชุมชนคาดหวัง ซึ่ง
 ได้แก่ โครงการพิเศษด้านต่างๆกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน การจัดกิจกรรมโฮมรูม การประชุมผู้ปกครอง

ชั้นเรียนเป็นต้น

ข้อควรระวังในการดำเนินการจัดกิจกรรมในการประชุมผู้ปกครองในชั้นเรียน

1. การจัดกิจกรรมประชุมผู้ปกครองในชั้นเรียน ครูที่ปรึกษาควรระมัดระวังในคำพูดที่จะก่อให้เกิดความรู้สึกในทางลบ หรือเกิดการต่อต้านจากผู้ปกครอง
2. ครูที่ปรึกษาควรใช้คำพูดถึงความเข้าใจในตัวนักเรียน แสดงถึงความห่วงใย เอาใจใส่นักเรียนที่อยู่ในความดูแลทุกคน
3. ครูที่ปรึกษานำกิจกรรมที่ช่วยกระตุ้นให้ผู้ปกครองตระหนักในความรับผิดชอบ และต้องแก้ไขปรับปรุงพฤติกรรมของนักเรียนที่ไม่พึงประสงค์ร่วมกับสถานศึกษา
4. การจัดกิจกรรมส่งเสริมพัฒนาศักยภาพให้กับนักเรียน ควรเป็นกิจกรรมที่หลากหลายตามความสนใจของนักเรียนเช่น ดนตรี ศิลปะ กีฬา เป็นต้น

4. การป้องกันและแก้ไขปัญหา ในการดูแลช่วยเหลือนักเรียนครูที่ปรึกษาควรให้ความเอาใจใส่กับนักเรียนทุกคนเท่าเทียมกัน แต่สำหรับนักเรียนกลุ่มเสี่ยง และกลุ่มมีปัญหา นั้น จำเป็นอย่างมากที่ต้องให้ความดูแลอย่างใกล้ชิด และหาวิธีการช่วยเหลือทั้งการป้องกัน และแก้ไขปัญหา โดยไม่ปล่อยปละละเลย จนปัญหาของนักเรียน กลายเป็นปัญหาของสังคม การป้องกันและแก้ไข ปัญหาของนักเรียน มีหลากหลายเทคนิคและวิธีการดังนี้

- 4.1 การให้คำปรึกษาเบื้องต้น
- 4.2 การจัดกิจกรรมเพื่อป้องกันและแก้ไข
- 4.3 การติดตาม ดูแลช่วยเหลือ

วิธีการและเครื่องมือเพื่อการป้องกันและแก้ไขปัญหา

การให้ความช่วยเหลือเบื้องต้นแก่นักเรียนเป็นการช่วยเหลือผ่อนคลาปัญหาให้ลดน้อยลง ทั้งด้านความรู้สึก ความคิด และการปฏิบัติตนของนักเรียน โดยมุ่งหวังให้นักเรียน มีการเปลี่ยนแปลง พฤติกรรมไปในทางที่ดี ปัจจัยที่ช่วยให้การคำปรึกษา มีประสิทธิภาพ ในการดูแลช่วยเหลือ นักเรียน ครูที่ปรึกษาควรมีความรู้และมีทักษะพื้นฐานในการให้คำปรึกษา ดังนี้

1. จิตวิทยาวัยรุ่น
2. ความต้องการพื้นฐานของมนุษย์
3. กระบวนการและทักษะการให้คำปรึกษาเบื้องต้นที่สำคัญๆ คือ
 - 3.1 การสร้างสัมพันธภาพ
 - 3.2 การใช้คำถาม
 - 3.3 การรับฟังทั้งเนื้อหาและความรู้สึก

3.4 การช่วยเหลือแก้ไขปัญหา

4. แนวทางการแก้ไขปัญหานักเรียนในแต่ละลักษณะของปัญหา เช่น ด้านการเรียน ด้านสุขภาพ ครอบครัว หรือการใช้สารเสพติด การพนัน หนีเรียน เป็นต้น

5. **การส่งต่อ** ในการป้องกัน และแก้ไขปัญหานักเรียนโดยครูที่ปรึกษาตามกระบวนการ การป้องกันและช่วยเหลือนักเรียนนั้น ในกรณีที่มีปัญหาที่ ยากต่อการช่วยเหลือหรือช่วยเหลือแล้ว นักเรียนมีพฤติกรรมไม่ดีขึ้น ก็ควรส่งผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้าน กรณี ที่มีเด็กที่มีความสามารถ พิเศษหรือ เด็กอัจฉริยะ เด็กที่มีความต้องการพิเศษ เด็กด้อยโอกาส ก็ควรส่งต่อผู้เชี่ยวชาญเฉพาะ ด้านหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้นักเรียนได้รับการส่งเสริมพัฒนาและช่วยเหลืออย่างถูกทาง และรวดเร็วขึ้น

การส่งต่อ แบ่งออกเป็น 2 ลักษณะ คือ

1. การส่งต่อภายในครูที่ปรึกษาส่งต่อไปผู้ที่เกี่ยวข้องที่สามารถให้ความช่วยเหลือ นักเรียนได้ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับสภาพปัญหาและความต้องการของนักเรียน

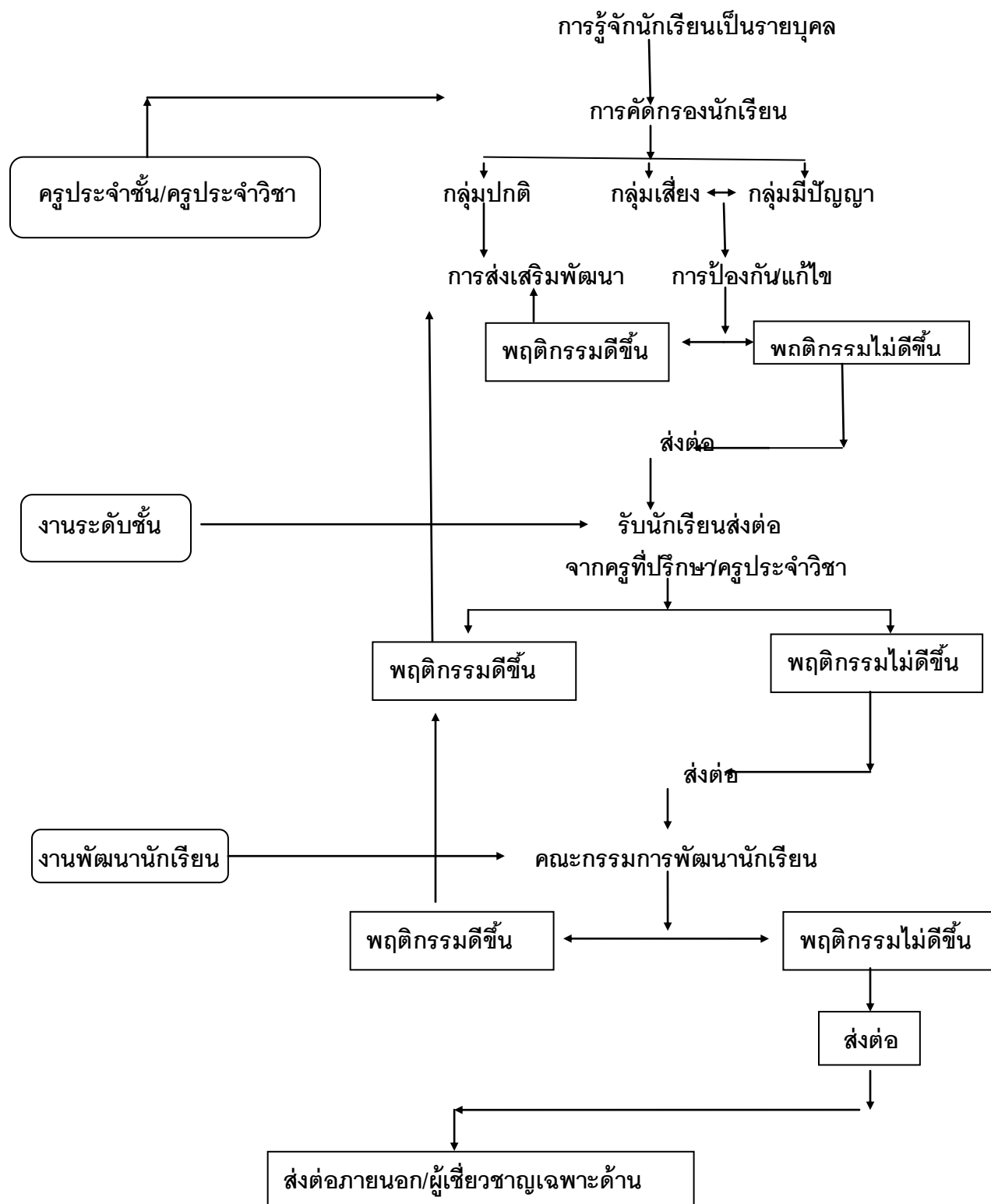
2. การส่งต่อภายนอกเป็นการส่งนักเรียนไปให้ผู้เชี่ยวชาญเฉพาะทาง หรือองค์กร ที่เกี่ยวข้อง ได้ช่วยเหลือพัฒนานักเรียน กรณีที่เกินความสามารถของสถานศึกษา ให้สถานศึกษา เป็นผู้ดำเนินการส่งต่อ และติดตามผลการช่วยเหลือเป็นระยะๆอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้การดำเนินการ ส่งต่อเป็นระบบและมีประสิทธิภาพ

จากการศึกษาองค์ประกอบของกระบวนการดูแลช่วยเหลือนักเรียน สรุปได้ดังนี้ กระบวนการงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน เป็นการจัดกระบวนการ และมีองค์ประกอบที่แน่นอน มีการดำเนินงานอย่างเป็นระบบ โดยเน้นกระบวนการทำงานเป็นทีม

งานดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียนลานกระบือวิทยา

กระบวนการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโรงเรียนลานกระบือวิทยา

(โรงเรียนลานกระบือวิทยา, 2551, ไม่มีเลขหน้า)

บทบาทหน้าที่ ของครูที่ปรึกษาในการดูแลช่วยเหลือนักเรียน โรงเรียนลานกระบือวิทยา

(โรงเรียนลานกระบือวิทยา, 2551, ไม่มีเลขหน้า)

1. เปิดภาคเรียน ครูที่ปรึกษารับสมุดเอกสารสำรวจการมาโรงเรียนของนักเรียนกับงานพัฒนา
นักเรียน
2. จัดตั้งหรือเลือกหัวหน้าชั้นและรองหัวหน้าชั้น พร้อมทั้งชี้แจงและมอบหมายงาน
3. จัดแบ่งนักเรียนทำเวรประจำวันในการดูแลรักษาความสะอาดของพื้นที่และห้องเรียน
4. อบรม ชี้แจงแก้ไข กวดขันด้านระเบียบวินัย เช่น เครื่องแต่งกาย ทรงผม ถูงเท้า รองเท้า
เครื่องประดับ และสิ่งของมีค่าที่ไม่จำเป็น ฯลฯ โดยทบทวนจากระเบียบ แนวปฏิบัติข้อบังคับของ
โรงเรียน
5. แนะนำเรื่องต่าง ๆ ที่เป็นระเบียบประเพณีที่ถือปฏิบัติในโรงเรียน เช่น การไม่นำอาหารขึ้นไป
รับประทานอาหาร บนอาคารเรียนหรือในห้องเรียน การเก็บภาชนะ หลังรับประทานอาหาร การทำ
ความเคารพ ควบคุมโรงเรียนและปฏิบัติกิจกรรมหน้าเสาธง เป็นต้น
6. ทำหน้าที่ควบคุมการเข้าแถวของนักเรียนในการปฏิบัติภารกิจหน้าเสาธงเป็นประจำ และ
การเข้าร่วมประชุมทุกครั้งที่มีตลอดจนเข้าร่วมกิจกรรมนักเรียนของตนทุกครั้ง ในการเข้าแถวต้อง
สำรวจรายชื่อนักเรียนที่แถวทุกวันตอนเช้าและตอนเย็น (ก่อนกลับบ้าน)
7. สำรวจติดตามดูแลการมาเรียน การขาดเรียน การหนีเรียน หรือการมาโรงเรียนสายของ
นักเรียนทุกวัน แนะนำกรณี ลาป่วย ลากิจ การเขียนจดหมายลา และให้เก็บใบลาตัวจริงไว้ที่
อาจารย์ที่ปรึกษาและลงชื่อในใบลาทุกครั้ง
8. เข้าพบนักเรียนในความรับผิดชอบในคาบโฮมรูม เพื่อให้คำปรึกษาดูแลช่วยเหลือ ส่งเสริม
ในด้านการเรียนและลงชื่อในใบลาทุกครั้ง
9. ควบคุมดูแลนักเรียนในคาบประชุมประจำสัปดาห์ หรือเวลาที่โรงเรียนมีกิจกรรมพิเศษอื่น ๆ
10. เป็นที่ปรึกษาของนักเรียนในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ของระดับชั้นและคณะสี เช่น การ
วางระเบียบ ห้องเรียนหรือของคณะสี การเลือก และกำหนดหน้าที่ ของคณะกรรมการห้องเรียน
หรือคณะสี
11. ครูที่ปรึกษาต้องทำข้อมูลประวัติส่วนตัวของนักเรียนรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคลและดำเนินการ
การคัดกรองแบ่งกลุ่มนักเรียนตามลำดับการดูแลช่วยเหลือนักเรียน
12. ร่วมประชุมกลุ่มศึกษารายกรณี ในกรณีที่เกี่ยวข้อง

13. ติดตาม สอดส่องดูแลความประพฤติที่เหมาะสมของนักเรียน ได้แก่ เกเร ลักขโมย ชู้สาว ดื่มสุราสูบบุหรี่เสพยาเสพติดอย่างใกล้ชิดและให้รายงานหัวหน้าระดับชั้น/งานพัฒนานักเรียนทราบ และแจ้งติดต่อ นัดหมาย ประสานงานกับผู้ปกครอง เพื่อดำเนินการช่วยเหลือ และแก้ปัญหา
14. ร่วมกับฝ่ายวิชาการในการติดตามดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่มีปัญหาด้านการเรียน การสอบแก้ตัวและอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง
15. ร่วมมือกับงานพัฒนานักเรียนในการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ออกเยี่ยมบ้านนักเรียนเพื่อหาแนวทางในการแก้ปัญหา ร่วมกับผู้ปกครอง
16. ให้ความร่วมมือกับหัวหน้าระดับชั้นและคณะสีในการปฏิบัติงาน/กิจกรรมตามที่ได้รับมอบหมายจากโรงเรียน
17. ปฏิบัติงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องหรือที่ได้รับมอบหมายจากทางโรงเรียน

บทบาทหน้าที่ ของครูประจำวิชาในการดูแลช่วยเหลือนักเรียน โรงเรียนลานกระบือวิทยา

(โรงเรียนลานกระบือวิทยา, 2551, ไม่มีเลขหน้า)

1. เข้าสอนตามตารางสอนของตนเองตามกำหนด
2. ก่อนทำการสอนทุกครั้ง ให้ดูแลในเรื่องความสะอาดของห้องเรียน ถ้าไม่เรียบร้อยหรือสกปรก ให้นักเรียนช่วยกันทำความสะอาด หรือจัดให้เรียบร้อยทันทีก่อนเริ่มทำการสอน
3. สำนักรายชื่อนักเรียนทุกคนว่ามีใครขาดเรียนบ้าง ถ้ามีนักเรียนหนีเรียนให้เขียนชื่อนักเรียนลงในช่องนักเรียนที่ไม่เข้าเรียนในคาบ
4. ให้ครูประจำวิชาดูบันทึกด้านบนของเอกสารสำรวจรายคาบของฝ่ายวิชาการว่ามีนักเรียนมากี่คน ใครบ้างที่ไม่ได้เข้าร่วมกิจกรรมหน้าเสาธง
5. เมื่อครูประจำวิชาสำรวจแล้วพบว่า นักเรียนที่มีรายชื่อด้านบนของเอกสารสำรวจรายคาบมาเข้าเรียนแล้ว ให้ลงหมายเลขคาบที่ตนเองสอน (.....) ท้ายชื่อของนักเรียนด้านบนว่าได้มาเข้าเรียนแล้วในคาบที่เท่าไร
6. ถ้านักเรียนไม่มีบัตรขออนุญาตเข้าเรียน ให้ครูประจำวิชาเชิญนักเรียนออกนอกห้องเพื่อมาขอบัตรอนุญาตเข้าเรียน ที่ห้องพัฒนานักเรียน
7. ขณะที่เชิญนักเรียนออกนอกห้องเพื่อมาขอบัตรอนุญาตเข้าเรียนถ้านักเรียนเกิดมีพฤติกรรมก้าวร้าวหรือไม่เคารพยำเกรง ให้ครูประจำวิชา แจ้งทีมงานพัฒนานักเรียนได้ทันที และให้สำรวคนักเรียนว่าขาดเรียน และให้บันทึกข้อมูลรายงานที่ปรึกษาทันทีแล้วร่วมหาวิธีแก้ไข

8. ครูประจำวิชาที่เข้าสอนตามตารางสอนที่กำหนดให้ดำเนินการสอนให้ครบเวลา หากปล่อยนักเรียนก่อนเวลา และพบว่าที่นักเรียนที่ถูกปล่อยก่อนเวลาไปสร้างปัญหา หรือความรำคาญผู้อื่น หรือมีเหตุการณ์ทะเลาะวิวาทให้ครูประจำวิชาสอนในคาบนั้น ๆ เป็นผู้รับผิดชอบเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น และให้บันทึกรายงานถึงเหตุผลที่ปล่อย นักเรียนก่อนเวลาให้ผู้บังคับบัญชาทราบตามลำดับชั้นตอน
9. ถ้าที่นักเรียนขาดเรียน 2 ครั้งขึ้นไปให้แจ้งครูที่ปรึกษารับทราบเพื่อเชิญผู้ปกครองแก้ไข ปัญหาต่อไป

แนวปฏิบัติการส่งต่อในการดูแลช่วยเหลือนักเรียนโรงเรียนลานกระบือวิทยา

(โรงเรียนลานกระบือวิทยา, 2551, ไม่มีเลขหน้า)

- สมุดบันทึกพฤติกรรมนักเรียน - เป็นสมุดประจำตัวครูทุกคน
 ด้านดี / ไม่ดี - หากพบเห็นพฤติกรรมของนักเรียน (ด้านดี / ไม่ดี) ให้บันทึก ข้อมูลส่งงานพัฒนานักเรียน

ฝ่ายพัฒนานักเรียน

- พบนักเรียนเพื่อหาข้อเท็จจริง (Y หรือ N)
- ถ้า Y ให้บันทึกข้อมูลเป็น Student)
- ปรีณเอกสารการบันทึกข้อมูล 2 ชุด (ส่งที่ปรึกษา 1

หน้าที่

- ชุดกับไว้ที่ฝ่ายฯ 1 ชุด)
- ลงทะเบียนเลขที่เอกสารไว้ในสมุดบันทึกพฤติกรรม
- เอกสารที่ส่งให้ครูที่ปรึกษาให้แนบเอกสารบันทึกการดูแลช่วยเหลือเบื้องต้น 1 ชุด
- ก่อนปล่อยนักเรียนไปให้งานพัฒนานักเรียนพิจารณาลงโทษตามสมควร

ครูที่ปรึกษา

หน้าที่

- พบนักเรียนเพื่อหาข้อเท็จจริง (Y หรือ N)
- ถ้า Y ให้ดำเนินการอบรมแก้ไขดูแลช่วยเหลือแล้วให้บันทึกในเอกสารการดูแลช่วยเหลือ โดยแนบเอกสารจะมีการดูแลถึง 3 ครั้ง โดยครั้งที่ 1 จะไม่มีลายมือชื่อ ผู้ปกครอง ครั้งที่ 2-3 ขอให้เชิญผู้ปกครองมารับทราบด้วย
- แจ้งให้บันทึกรายงานผลการดูแลว่า (Y หรือ N)

แนวปฏิบัติการส่งต่อในการดูแลช่วยเหลือนักเรียนโรงเรียนลานกระบือวิทยา (ต่อ)

(โรงเรียนลานกระบือวิทยา, 2551, ไม่มีเลขหน้า)

คณะกรรมการระดับชั้น →

หน้าที่

- พิจารณابันทึกรการดูแลของครูที่ปรึกษา
- ประชุมคณะกรรมการระดับชั้นเพื่อวางแผนดูแลช่วยเหลือ โดยเชิญผู้ปกครองมาร่วมปรึกษาหารือและรับทราบถึงแนวปฏิบัติในการดูแลนักเรียน
- หากพบว่า เมื่อดูแลนักเรียนแล้วพฤติกรรมยังไม่ดีขึ้นในการดำเนินการช่วยเหลือ 3 ครั้ง และให้เชิญผู้ปกครองมารับทราบทุกครั้งและบันทึกข้อมูลไว้ หากพฤติกรรมยังไม่ดีขึ้นให้ระดับชั้นส่งต่อมาทำงานพัฒนานักเรียน (พร้อมแนบบันทึกรายงานและเอกสารทั้งหมดมาด้วย

งานพัฒนานักเรียน →

- พิจารณابันทึกรการดูแล

หน้าที่

นักเรียน ทั้งหมด

- ประชุมกรรมการพัฒนานักเรียน และเชิญผู้ปกครองปรึกษาหารือเพื่อหาแนวทางแก้ไข

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

(ผ่องพรรณ สายทอง และคณะ, 2545, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการดำเนินงานสภาพปัญหาและแนวทางแก้ไขระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของสถานศึกษานำร่อง สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดเชียงใหม่ ใน 7 เรื่อง ผลการวิจัยพบว่า สภาพปัญหาและแนวทางแก้ไขปัญหาต่างๆ มีดังนี้

1. เรื่องการเตรียมการ และการวางแผน ยังมีครู ที่ไม่เข้าใจการดำเนินงาน บางขั้นตอนแก้ไขได้โดยกรมสุขภาพจิตควรจัดอบรมให้ความรู้และทักษะใหม่ๆ ในการดำเนินงานแก่ครูเพิ่มเติม
2. ปัญหาเรื่องขาดงบประมาณเป็นค่าน้ำมันเชื้อเพลิงในการออกเยี่ยมบ้าน แนวทางแก้ไขของสถานศึกษา ควรปรับวิธีการเยี่ยมบ้านนักเรียน โดยจัดพาหนะ ให้ครูที่ปรึกษาออกเยี่ยมบ้านนักเรียนพร้อมกัน ที่ละหมู่บ้าน
3. ปัญหานักเรียนที่อยู่ในกลุ่มเสี่ยงหรือกลุ่มที่มีปัญหาไม่มาพบครูแนะแนวตามนัดหมาย แนวทางแก้ไข คือ ครูแนะแนวต้องติดตาม อย่างต่อเนื่อง และดำเนินการให้ เสร็จสิ้นภายในห้องแนะแนว
4. ปัญหาเรื่องครูที่ปรึกษาไม่ทราบข้อมูลเบื้องต้นของนักเรียนในชั้นเรียนครบทุกคน แก้ไขโดยการสอบถามจากบุคคลใกล้ชิด เช่น เพื่อนสนิท เพื่อนบ้านหรือผู้ปกครอง
5. ปัญหาในการวิเคราะห์ข้อมูลการคัดกรองนักเรียน ซึ่งมีการปฏิบัติที่ยุ่งยากต้องใช้เวลาในการดำเนินงานมาก แนวทางแก้ไข คือ ครูที่ปรึกษาแต่ละระดับชั้น ร่วมกันวิเคราะห์ข้อมูลของนักเรียนพร้อมกัน โดยดำเนินการนอกเวลาราชการหรือหลังเลิกเรียน
6. ปัญหาผู้ปกครองบางส่วนไม่ให้ความร่วมมือ ในการเข้าประชุมผู้ปกครองชั้นเรียน ครูที่ปรึกษาควรติดต่อประสานงานกับผู้ปกครองโดยตรงที่บ้าน ปฏิทินการปฏิบัติงาน แนวทางแก้ไข คือ มอบหมายให้มีผู้รับผิดชอบนิเทศติดตามประเมินผลเดือนละ 1 ครั้งและพัฒนารูปแบบการรายงานให้เป็นระบบมากขึ้น

(จิรวัดณ์ มุลศาสตร์, 2545, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการดำเนินการจำแนกกลุ่มเสี่ยงต่อการใช้สารเสพติดในสถานศึกษามัธยมศึกษาแห่งหนึ่งในจังหวัดอุบลราชธานี โดยให้ครูที่ปรึกษา รวบรวมข้อมูล จากการรายงานของนักเรียน การสนทนากลุ่มกับครูที่ปรึกษา และแบบรายงานตนเอง ในนักเรียนกลุ่มเสี่ยง ผลการวิจัยพบว่า กระบวนการในการจำแนก มีความชัดเจนทั้งแบบบันทึก ระบบการรายงาน และเกณฑ์ในการจำแนกถึงแม้ว่า จะมีปัญหาบางประการในการสังเกตพฤติกรรมนอกห้องเรียน และความถูกต้องของการสังเกต แต่แนวทางดังกล่าวน่าจะเป็นประโยชน์ในการเฝ้าระวังปัญหาสารเสพติดในสถานศึกษา และสามารถนำไปปฏิบัติได้ในการทำงานจริง นอกจากนี้ ควรจัด

ทำ อย่างต่อเนื่อง และมีมาตรการรองรับนักเรียนกลุ่มเสี่ยง อย่างชัดเจน เพื่อเป็นการแก้ไขปัญหา ตั้งแต่ระยะแรก อย่างไรก็ตามปัจจัยของความสำเร็จ และความต่อเนื่องก็คือ นโยบายของผู้บริหาร สถานศึกษาซึ่งจะส่งผลต่อความร่วมมือ และกระตุ้นความสนใจต่อปัญหาของครูที่ปรึกษา นอกจากนี้ นั้นเกณฑ์ในการพิจารณากลุ่มเสี่ยงอาจปรับเปลี่ยนได้ตามสภาพปัญหาและบริบทของสถานศึกษา โดยเฉพาะในด้านเวลาของการพิจารณาข้อมูลพฤติกรรมที่บันทึกไว้

(ชูเดช หาญทองช่วง และคณะ, 2546, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาสภาพการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ของข้าราชการครูสถานศึกษามัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดพิษณุโลกใน 5 ด้าน ผลการวิจัยพบว่า

1. ข้าราชการผู้สอนสถานศึกษามัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดพิษณุโลก มีความเห็นต่อสภาพการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เว้นแต่การส่งต่อนักเรียนเห็นว่าอยู่ในระดับปานกลาง

2. ด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล ความคิดเห็น ต่อสภาพการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลืออยู่ในระดับมาก เว้นแต่เรื่อง การได้ทำความรู้จักคุ้นเคยครอบครัวนักเรียนเรื่องการศึกษาศภาพฐานะความเป็นอยู่ของครอบครัวนักเรียนและการจัดทำแบบประเมินความฉลาดทางอารมณ์เห็นว่าอยู่ในระดับปานกลาง

3. ด้านการคัดกรองนักเรียน ความคิดเห็นอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก เว้นแต่เรื่องการมีส่วนร่วมในการกำหนดเกณฑ์การพิจารณาการคัดกรอง เรื่องการคัดกรองนักเรียน อยู่ในดุลยพินิจตามเกณฑ์ของตนเอง และเรื่องเกณฑ์คัดกรองนักเรียนโดยอาศัยข้อมูล จากแบบประเมินทางอารมณ์เห็นว่าอยู่ในระดับปานกลาง

4. ด้านการส่งเสริมนักเรียน ความคิดเห็นอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก

5. ด้านการป้องกันและช่วยเหลือนักเรียน ความคิดเห็นอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก เว้นแต่เรื่องการจัดกิจกรรม เพื่อช่วยเหลือนักเรียนกลุ่มเสี่ยง เรื่องการจัดให้นักเรียนทุกคนจับคู่ (Buddy) เพื่อช่วยเหลือและดูแลซึ่งกันและกันและเรื่องการจัดกิจกรรมสื่อสารและสัมพันธ์กับผู้ปกครองเห็นว่าอยู่ในระดับปานกลาง

6. ด้านการส่งต่อนักเรียน ความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลาง เว้นแต่เรื่องการเข้าใจขั้นตอนการส่งต่อนักเรียนในสถานศึกษาอย่างชัดเจน (ครูแนะแนว ฝ่ายปกครอง ฯลฯ) เห็นว่าอยู่ในระดับมาก

(เกษม วิศวิไพศาล และคณะ, 2546, บทคัดย่อ) ได้ทำการประเมินผลโครงการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนสถานศึกษานารีรัตน์ จังหวัดแพร่ ปีการศึกษา 2545 ใน 4 ด้าน คือ ด้านปัจจัย

ด้านกระบวนการ ด้านผลผลิต และด้านผลลัพธ์ ผลการวิจัยพบว่า ผลการดำเนินงานทุกด้าน ทั้งระบบในภาพรวมอยู่ในระดับดี เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน ผลการดำเนินงาน ด้านผลลัพธ์ ด้านผลผลิต อยู่ในระดับดี ด้านปัจจัยและด้านกระบวนการอยู่ในระดับพอใช้

(จันทพร หอมจันทร์ และคณะ, 2546, บทคัดย่อ) ซึ่งได้ศึกษาสภาพการปฏิบัติงานของครูที่ปรึกษา ในระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ตามทัศนะของข้าราชการครู ในสังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดยโสธร ปีการศึกษา 2545 ผลการวิจัยพบว่า ด้านการรู้จักนักเรียน ด้านการคัดกรองนักเรียน ด้านการส่งเสริมนักเรียน ด้านการป้องกันและแก้ไขและการส่งต่ออยู่ในระดับมากทุกด้าน

(บุญเลิศ เทพสกุล, 2548, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาสภาพและปัญหาการดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของสถานศึกษาชั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากำแพงเพชร เขต 1 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 144 คน ครูผู้สอนและครูแนะแนวหรือครูที่ปรึกษาจำนวน 228 คน ผลการวิจัยพบว่า

1. สภาพการดำเนินงานตามระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของสถานศึกษาชั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากำแพงเพชรเขต 1 พบว่าสภาพการดำเนินงานมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากทั้ง 3 ด้าน โดยสภาพความเหมาะสม ในการดำเนินงาน ตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนเรียงจากลำดับมากไปหาน้อย คือ ด้านการปฏิบัติตามแผน ด้านการเตรียมการและการวางแผนการดำเนินงานและด้านการกำกับ ติดตาม ประเมินและรายงาน

2. ปัญหาการดำเนินงาน ตามระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ของสถานศึกษาชั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากำแพงเพชรเขต 1 พบว่ามีปัญหาในการปฏิบัติอยู่ในระดับน้อยทั้ง 3 ด้านโดยปัญหาการดำเนินงานตามระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนเรียงจากลำดับมากไปหาน้อย คือ ด้านการเตรียมการ และการวางแผนการดำเนินงาน ด้านการปฏิบัติตามแผน และด้านการกำกับ ติดตาม ประเมินและรายงาน

3. เปรียบเทียบปัญหา การดำเนินงานตามระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ของสถานศึกษาชั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากำแพงเพชรเขต 1 จำแนกตามขนาด ของสถานศึกษาชั้นพื้นฐาน พบว่า ปัญหาการดำเนินงาน ตามระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ของสถานศึกษาชั้นพื้นฐาน โดยภาพรวม สถานศึกษาที่มีขนาดต่างกัน มีปัญหาในการดำเนินงานตามระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .05 และเมื่อเปรียบเทียบเป็นรายด้านพบว่า ปัญหา ดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ของสถานศึกษาชั้นพื้นฐานสถานศึกษา ที่มีขนาดต่างกัน มีปัญหาในการดำเนินงานตามระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญ ทางสถิติที่ระดับ .05

(วินัย ทองแย้ม, 2548, บทคัดย่อ) ได้ศึกษา การพัฒนารูปแบบระบบการดูแลช่วยเหลือ นักเรียน ของโรงเรียนตากฟ้าวิชาประสิทธิ์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครสวรรค์ เขต 3 แห่ง ข้อมูลที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ได้แก่ ข้าราชการครูผู้สอนของโรงเรียนตากฟ้าวิชาประสิทธิ์ จังหวัด นครสวรรค์ จำนวน 46 คน คณะกรรมการสถานศึกษา ของโรงเรียนตากฟ้าวิชาประสิทธิ์ จำนวน 9 คน ผู้ปกครองของนักเรียนโรงเรียนตากฟ้าวิชาประสิทธิ์จำนวน 209 คน ผลการวิจัย พบว่ารูปแบบ ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ที่สร้างขึ้นโดยผู้ทรงคุณวุฒิเป็นรูปแบบ ที่มีคุณภาพ ตาม ความคิดเห็นของ ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 5 ท่านและนำไปใช้ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2547 โดย สร้างความ รู้ ความเข้าใจให้กับครูที่ปรึกษาและดำเนินการตามคู่มือรูปแบบระบบการดูแลช่วยเหลือ นักเรียน มีการจัดกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อแก้ปัญหา และจัดกิจกรรมส่งเสริมอย่างต่อเนื่อง ผลปรากฏว่า หลังการใช้ รูปแบบระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน สามารถลดพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ ของ นักเรียนได้สอดคล้องกับเกณฑ์ร้อยละ 50 ที่กำหนดไว้และสอดคล้องกับความคิดเห็นของนักเรียน ครู ผู้ปกครอง คณะกรรมการสถานศึกษา ที่มีความคิดเห็นเกี่ยวกับพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ของ นักเรียนอยู่ในระดับน้อยที่สุด จากการรูปแบบระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน โดยประยุกต์แนวคิด ของคณะกรรมการพัฒนามาตรฐาน ของการประเมินทางการศึกษา (Joint Committee on Standard for Education Evaluation) จำแนกเป็น 4 ด้าน ได้แก่ ด้านความถูกต้องครอบคลุม (Accuracy) ด้านการใช้ประโยชน์ (Utility) ด้านความเป็นไปได้ (Feasibility) และด้านความ เหมาะสม (Propriety) โดยเก็บข้อมูลจากครู และคณะกรรมการสถานศึกษารวม 55 คน ผลการ ประเมินอยู่ในระดับมาก